

1:1 Tempon mulanna naden tu Bisara, na iatu Bisara siayoka Puang Matua, sia iatu Bisara Ia bangsia Puang Matua. **2** Inang denmo Ia tonna tipamulanna sola Puang Matua. **3** Mintu'na angge maritik dipadadimo tete dio Kalena, iake tae'i na Ia tae' duka misa' dadi tu mintu'na dadinnamo. **4** Ia oto'na katuoan, anna iatu katuoan iamo arrangna to lino. **5** Parrang lan kamalillinan tu arrang iato, anna tae' nataloi kamalillinan. **6** Saemi misa' tu to Nasua Puang Matua, disanga Yohanes. **7** Iamo sae umpamanassai, la unkatottongi tu diona arrang, kumua anna ma'patongan tu mintu' tau belanna Ia. **8** Tangia kumua iamo tu arrang, sangadinna la unkatottongiri tu diona arrang. **9** Iatu manassana arrang tu unnarrang mintu' tau, mane sae tama lino. **10** Lanmo lino sia mangka Napadadi te lino, apa tae' natandai lino. **11** Saemo umpellambi'i apanNa, apa to Napotau ia tu unghanoka **12** Apa padami tau untarimaI, iamo Naben kuasa la mendadi anakNa Puang Matua, tu to unghanappa'i tu sanganNa; **13** tu kombong tang lu dio mai rara sia tang lu dio mai kasikamaliranna kale sia tang lu dio mai kamoraianna muane, sangadinna lu dio mai Puang Matua. **14** Mentolinomo tu Bisara, sia tongkon tau matamo tasisolan sia kitiro mo tu kamala'biranNa, susi kamala'biranNa Anak misa dio mai Ambe', ponno kamaturu-turuan sia kamanapparan. **15** Nakatottongimi Yohanes sia metamba-tamba nakua: Iamorate tu mangka kupokada a'ganNa kumua: Iatu undinna sae na aku, Iamo undoloina', belanna inang dolo Ia den na aku. **16** Belanna dio mai kala'bianNa, anta timba tang tore pa'kamasean sola nasang. **17** Belanna napa'benganmo Musa tu sukar an aluk, apa iatu kamaturu-turuan sia kamanapparan Napaombo' Yesu Kristus. **18** Iatu Puang Matua moi misa' duka tau tae'pa untiroi; anNa Anak misa, tu diong bantananNa Ambe', Ia umpa'pepayananNi. **19** Inde sia tu nakatottongi Yohanes, tonna ussua to minaa sia to Lewi tu to Yahudi dio mai Yerusalem la lao umpekutananni lako, kumua: Mindarakomi? **20** Mangakumi sia tae' nameongan; mangaku kumua: Tae' aku na aku te tu Mesias. **21** Mekutanami tinde tau lako kumua: Iake susito, mindakomi kamu? Kamumoraka Elia? Nakuami: Tae'. Kamumoraka tu nabi? Nakuami mebali: Tae'. **22** Nakuami tinde tau lako: Na mindakomi kamu? Angki

issanni mebali lako tu to ussuakan. Umbara mikua umpokadai tu kalemi? **23** Nakuami: Akumo te tu gamaranna to metamba-tamba dio padang pangallaran kumua: Ranteimi tu batattaNa Puang, susi tu mangka napokada nabi Yesaya. **24** Iatu to disua, to Farisi. **25** Mekutanami lako sia nakua unguanni: Iake tangiakomi Mesias, sia tangia Elia sia tangia tu nabi, ma'apai ammi dio' tau? **26** Mebalimi Yohanes lako, nakua: Aku te uai bangri kupa'dioran, apa lan tangnga-tangngami bendanmo tu To tang mitandai. **27** Iamoto tu undi sae na aku, na moi ulang lapik lentekNa tang sipatuna' la umbukai. **28** Mintu'na tu iannato dadimo dio Betania, dio lamban lianna salu Yordan tu nanii Yohanes undio' tau. **29** Tonna masiang to nakitami tu Yesu sae lako kalena nakuami: Tiromi tu Anak dombaNa Puang Matua, tu ussarapai kasalanna issinna lino. **30** Iamorate tu kupokada a'ganNa kumua: Undinna na aku la sae misa' tu To undoloina', belanna inang dolo Ia den na aku. **31** Dolona tae' kutandai; apa dikua anNa dipa'pepayanan lako to Israel, iamo to angku sae umpa'dioran uai. **32** Nakatottongimi Yohanes nakua: Kukitamo tu PenaanNa Puang Matua songlo' dao mai langi' susi bu'ku', unta'pai. **33** aku tae' duka kutandai, apa Ia tu To ussuana' umpa'dioran uai, mangka umpokadanna' kumua: Minda-minda mutiro Nanii songlo' tu Penaa anna torroi, Iamoto tu umpa'dioran Penaa Masallo'. **34** Kukitamo angku katottongi kumua Iamote tu AnakNa Puang Matua. **35** Iatonna masiang to, bendan pole'omi inde to dio tu Yohanes sola anak gurunna da'dua. **36** Iatonna kitami tu Yesu sumalong-malong, nakuami: Tiromi tu Anak dombaNa Puang Matua. **37** Tonna rangi tinde anak gurunna Yohanes sola duai ma'kada susito, undimi urrundu' Yesu. **38** Messailemi tu Yesu; iatonna kitai undi urrundu'I, Nakuami unguanni: Aparu tu midaka'? Nakuami mebali: O Rabi! -- ke dipallemba'i battuananna Guru --: umbara Minii torro? **39** Nakuami lako tinde tau: Maimokomi untiroi! Laomi natiro tu Naninna torro, anna torro sola Yesu to allo iato. Tonna iato agi-agi te'te' a'pa' makaroen. **40** Iatu Andreas, siulu'na Simon Petrus, iamo misa' to tau da'dua, tu urrangi dio mai Yohanes, anna undi urrundu' Yesu. **41** Bunga'na sitammumi Andreas tu Simon, siulu'na, nakuami lako: Kikabu'tuimo tu Mesias, ke dipallemba'i battuananna Kristus. **42** Nasolammi lako Yesu. Napatontongimi mata

Yesu Nakua: Iko te Simon, anakna Yohanes, la disangamoko Kefas, ke dipallemba'i battuananna Petrus. **43** Iatonna masiang to la malemi lako Galilea; Nasiappa' Filipus. Nakuami unguanni: Undiko urundu'Na'. **44** Iatu Filipus to Betsaida, sangtondok Andreas na Petrus. **45** Siappa'omi Filipus tu Natanael, nakuami lako: Kikabu'tuimo tu nasura' Musa lan sukaran aluk tu diona a'ganNa sia mintu' nabi, Iamo tu Yesu, anakna Yusuf, to Nazaret. **46** Nakuami Natanael lako: Ma'dinraka tu Nazaret nanii bu'tu melona? Nakuami Filipus: Maimoko mutiroi! **47** Nakitami Yesu tu Natanael sae lako Kalena, Nama'kada umpokadai tu a'ganna Nakua: Tiromi tu misa' to Israel tongan, tu tae' tangnga' kadake dio kalena! **48** Nakuami Natanael lako: Umbara Mikua untandaina'? Nakuami Yesu mebali lako: Tae'pa natambaiko Filipus, tommu dio to' ara angKu kitamoko. **49** Nakuami Natanael mebali lako: O Rabi, Kamumo tu AnakNa Puang Matua! Kamumo tu Datunna to Israel! **50** Mebalimi Yesu sia Nakua unguanni: Ma'patonganrokoka, tu belanna Kukua mati': Kukitako dio to' kayu ara? La mukita tu ondong kapuanna na iate iannate. **51** Sia Nakua lako: Tonganna tongan Kukua mati'; la mikita tu langi' tibungka', sia mintu'na malaeka'Na Puang Matua sisula' sirrin songlo' lako Anak rampan dilino.

2:1 Ma'duang allo lendu'na to, denmi pa'maruasan to ma'kapa' dio Kana, tana Galilea, sia iatu indo'Na Yesu dio ren. **2** Iatu Yesu sola anak gurunNa ditambahi duka lako tu pa'maruasan to ma'kapa'. **3** Iatonna tang silasamo tu uai anggoro', nakuami indo'Na Yesu lako: Tae'mo uai anggoro'na te tau. **4** Nakuami Yesu lako: E baine, apamora la mituntun dio mai Kaleku? natae'pa nalambi'i attungKu. **5** Nakuami indo'na unguanni tu mintu' to ma'paraka: Apa-apa Nakuangkomi, pogau'i. **6** Inde to dio den balubu batu annan, dinii membese susi tu biasanna atoranna to Yahudi; iatu balubu, siduang busso *Sangbuso inde te battuananna sangmetrete na sangmetrete sidi'mora napatangpulo lite'.* ba'tu sitallung busso uai tama. **7** Nakuami Yesu unguanni tu tau: Patamai nasangi uai te balubu. Naponnoimi tau sae langgan babana. **8** Nakuami unguanni tu tau: Siokmi totemo, ammi baai lako to umpana'ta' pa'maruasan. Nabaami. **9** Iatonna lae'mi tinde to

umpana'ta' pa'maruasan tu uai menanggoro'mo, -- tae' naissanni umba nanii sae, apa naissan ia tu to ma'paraka, tu ussiokki tu uai -- natambaimi tinde to umpana'ta' pa'maruasan tu muane diparampo, **10** nakuami unguanni: Biasanna ia napa'pairusan tau dolo tu anggoro' mammi', nabossapi tu tau unniru'i, namane dipa'pairusan tu tangkana mammi'; anna mipalumpunni bang kamu tu mammi'na sae lako totemo. **11** Iamote tu bunga'na tanda kalle-kallean tu Napogau' Yesu dio Kana tana Galilea, sia umpa'pekitanan kamala'biranNa; napatonganmi anak gurunNa. **12** Upu' to malemi tu Yesu rokko Kapernaum sola indo'Na sia siulu'Na na anak gurunNa; apa tae' napirang allo torro dio. **13** Mandappi'mo allo Pasa to Yahudi, Nake'de' tu Yesu langgan Yerusalem. **14** Nalambi'mi lan banua kabusungan tu to ma'baluk tedong sapi sia domba sia bu'ku' sia to ussapi' doi', unno'ko' dio. **15** Nagaragami tu pebamba ulang, Narambai nasangi tu tau lan mai banua kabusungan, sia ia duka tu mintu' domba sia tedong sapi; sia Nabolloan tu doi'na to massapi' doi', sia Nabalittua' tu medana. **16** Nakuami unguanni tu to ma'baluk bu'ku': Alai nasangi lao te apa iate, da mia'ga pa'balukanni te banuanNa Ambe'ku. **17** Tilanta'mi lan penaanna anak gurunNa tu mangka disura' kumua: Kamakaritutuan lako banuamMi la umpapuru' penaangKu. **18** Mebalimi tu to Yahudi nakua lako Yesu: Aparu tu tanda la Mipakitangan, kumua ma'dinKomi umpogau'i susi to? **19** Nakuami Yesu mebali lako: Rondonnimi te banua kabusungan, angKu pabendanni sule lan tallung allo. **20** Nakuami tu to Yahudi: Patangpulo nmannan taunna nanii tau umpabendanni te banua kabusungan, anna tallung allori Kamu la Minii umpabendanni? **21** Apa ia tu banua kabusungan Napokada, Kalena Ia. **22** Iamira tonna malimbangunmo dio mai to' to mate, namane unguilalai anak gurunNa kumua mangkamo Napokada te; napatonganmi tu Sura' Madatu sia iatu kada mangka Napokada Yesu. **23** Tonna diomo Yerusalem, tonna allo kapua dinii Ma'pasa, budami tau umpatonganni tu sanganna, belanna nakitamo tu tanda kalle-kallean Napogau'. **24** Apa iatu Yesu tae' Namatappa' lako tau iato mai umpamanassa kalena, belanna Natandai nasang tu penaanna. **25** Sia belanna tae' Naanga' misa' duka tau la unguatottongi tu diona toline, belanna Ia kalena unnessanni tu lanna penaanna toline.

3:1 Denmi misa' to Farisi, disanga Nikodemus, pangulu to Yahudi. **2** Sae bongi lako Yesu, nakua lako: O Rabi, kiissan kumua Kamumo misa' guru lu dio mai Puang Matua, belanna tae' ia misa' tau ma'din umpogau'i tu tanda kalle-kallean susi tu Mipogau', ke tae'i Narondongi Puang Matua. **3** Mebalimi tu Yesu nakua unguanni: Tonganna tongan Kukua mati', iake tae'i nadidadian pole' tu tau, tae' nabelai untiro ParentaNa Puang Matua. **4** Nakuami Nikodemus lako: Umbara la dikua undadianni tu tau, ke matuami? Ma'dinraka la tama pa'tambukanna indo'na, anna didadian pole'? **5** Nakuami Yesu mebali: Tonganna tongan Kukua mati': Iake tae'i nadidadian dio mai uai sia Penaa tu tau, tae' nama'din tama ParentaNa Puang Matua. **6** Iatu nadadianna kale, kale bangsiami; iatu nadadianNa Penaa, Penaa bangsiami. **7** Da mimangnga, belanna Kukuamo mati' kumua: Sipatukomi didadian pole'. **8** Iatu angin umba-umba ia nanii mangiri' tu naporainna, na mirangi sia tu mongngo'na, apa tae' miissanni umba nanii sae sia umba naola. Tenmoto tu mintu'na to dadi lu dio mai tu Penaa. **9** Mebalimi Nikodemus nakua lako: Umba nakua la dadi tu ianna te? **10** Mebalimi Yesu lako Nakua: Kamu para' tu gurunna to Israel, natae' miissanni te iannate? **11** Tonganna tongan Kukua mati': Kipokada tu kiissanna, sia kikatottongi tu kitirona, apa tae' mitarimai tu kikatottonginna. **12** Iake Kupokadammokomi tu lanna te lino natae' mipatonganni, ma'apai ammi la umpatonganni, ke Kupokadangkomi tu daona suruga? **13** Moi misa' tau tae' kendekek langngan suruga, sangadi Ia tu mangkanna songlo' dao mai suruga, Iamo tu Anak rampan dilino. **14** Susi Musa mangka umpakendekekki tu ula' dio padang pangallaran, susi dukamoto tu Anak rampan dilino sipatu la dipakendekek, **15** dikua anna minda-minda umpatonganNi ungkabu'tui katuoan tontong sae lakona. **16** Belanna tenmoto tu Puang Matua ungkamasei tu issinna te lino, naurunganni umpa'kamaseanni tu Anak tungga'Na, kumua anna minda-minda umpatonganNi tae' nala sanggang, sangadinna ungkabu'tui katuoan sae lakona. **17** Belanna iari Nasuai Puang Matua tu AnakNa tama te lino, tae' kumua Napa'peukunganni tu lino, sangadinna kumua anNa karimmani te lino. **18** Minda-minda umpatonganNi, tae' nadipa'peukungan, apa iatu to tang ma'patongan, inang dipa'peukungammo,

belanna tae' napatonganni tu sanganNa Anak tungga'Na Puang Matua. **19** Inde sia nadipaolai pangra'ta', to kumua saemo tama lino tu maserona, apa napa'budai ia to lino tu malillinna na iatu maserona belanna kadake tu penggauranna. **20** Belanna minda-minda umpogau' kakadakean, nakabiri' tu maserona sia tae' naloo lako maserona, da nakantollean tu penggauranna. **21** Apa iatu to umpogau' malolona, lu lako maserona, anna payan kumua iatu penggauran napogau' umpa'passarei Puang Matua. **22** Undinnato saemi tu Yesu sola anak gurunNa lako tana Yudea; torromi sola dio Naudio' tau. **23** Apa iatu Yohanes undio' duka tau dio Ainon sikandappi' Salim, belanna buda uai inde to dio; saemi tu tau ma'popedio'. **24** Belanna attu iato tae'pa nadipatama pa'tarungkuan tu Yohanes. **25** Tonna iato bu'tumi kasisakkanna anak gurunna Yohanes anna misa' to Yahudi diona kadipamaseroan. **26** Saemi lako Yohanes sia nakua lako: O Rabi, iatu To misolan dio sambalinna lu Yordan, tu mikatottongi, tiromi undio'mo tau sia sangsaeen tu tau lako Kalena. **27** Mebalimi Yohanes nakua: Moi misa' tau tae' nama'din unnala misa' apa, ke tae'i nadikamaseanni dao mai suruga. **28** Kamu kalena duka sia unghatottongina', kumua mangkamo' ma'kada susite: Tae' na aku te tu Mesias, sangadinna: disuara' undoloanNi. **29** Iatu ampunna baine la dirampanni kapa', iamo tu muane la urramppanni kapa'; apa iatu sangmuanena muane la diparampo, ke'de' umperangii, lendu' parannunna belanna narangi gamaranna tu muane la diparampo; na totemo te sundunmo tu kaparannuangku. **30** Sipatu Ia la salangngan-langnganna, apa aku te la sarokko-rokkona. **31** Iatu ma'paludaona mai, madaoan na iatu mintu'na; na iate lu lanna mai te lino, naamben bangsiami lino sia lanna manna lino napokada, apa iatu lu daona mai suruga, ondong Ia na iatu mintu'na. **32** Ia unghatottongi tu diona apa Natiro sia Narangi, apa moi misa' tau tae' untarimai tu Nakatottonginna. **33** Minda-minda tu untarimami tu Nakatottonginna, naarra'imo kumua tongan tu Puang Matua. **34** Belanna Iamo tu Nasua Puang Matua umpokada kadanNa Puang Matua, apa tang liu-liu tu Puang Matua umpa'kamasean Penaa. **35** Napakaboro' Ambe' tu AnakNa sia mintu'na angge maritik Nasorong lako Kalena. **36** Minda-minda umpatonganNi tu Anak, ia unnampui tu katuoan tontong sae

lakona; apa minda-minda tang umperangii tu Anak, tae' nala sikita katuoan, sangadinna tontong dio kalena tu kasengkeanNa Puang Matua.

4:1 Tonna issanmi Yesu, kumua narangimo to Farisi tu diona Yesu buda Ia tau Napadadi anak gurunNa sia buda Ia tau Nadio' anna Yohanes, **2** -- moi anna tae' na Yesu kalena undio' tau, sangadinna anak gurunNa ia tu ma'dio' -- **3** natampemi tu tana Yudea, Nake'de' sule lako Galilea. **4** Apa inang la unnola lako tana Samaria. **5** Rampomi lako misa' tondok dio Samaria, disanga Sikhar sikandappi' padang mangka napa'bengan Yakub lako Yusuf anakna, pirambongi'. **6** Indemoto tu bubunna Yakub. Belanna mata'ka' lumingka tu Yesu, unno'ko' bangmi dio to' bubun iato, agi-agi te'te' sangpulo dua tangnga allo. **7** Saemi misa baine to Samaria la untimba uai; Nakuami Yesu lako: Benna' uai Kuiru'i. **8** Belanna iatu anak gurunNa malemo tama tondok unnalli kande. **9** Nakuami tinde baine to Samaria lako: Ma'apai na to YahudiKomi amMi palakuina' uai Miiru' anna baine to Samariana' aku? (Belanna tae' nasikambaroan to Yahudi tu to Samaria.) **10** Mebalimi Yesu Nakua unguanni: Iakemmu tandai tu pa'kamaseNa Puang Matua sia minda tu umpa'kadaiko, kumua: benNa' uai Kuiru'i, tae' mutang malakumo lako, sia mangkamoko Naben tu uai marendeng. **11** Nakuami tinde baine lako: O Puang, tae' bang apa iti' la Mipa'timban anna mandalan rokko te bubun; naumbara la Minii unnalai tu uai marendeng? **12** Kamuraka la ondong na iatu Yakub, nene' to doloki, tu mangka umbenkanni te bubun, na ia kalenamo unniru'i, sia anakna sia mintu' patuoanna? **13** Mebalimi Yesu Nakua lako: Minda-minda unniru'i te uai iate, la ma'rang bangsia sule. **14** Apa minda-minda unniru'i tu uai la Kubenni, tae' nala ma'rang len sae lakona, belanna iatu uai Kubenni la mendadi kalimbuang lan kalena natikula'dak-la'dak sae lako katuoan tontong sae lakona. **15** Nakuami tinde baine lako: O Puang, benmo' tu uai iato, da angku ma'rang len, sia da kumanggi' sae inde te untimba uai. **16** Nakuami unguanni: Loomoko untambai tu muanemu, mumane sae inde te. **17** Mebalimi tinde baine nakua: Tae' aku kukemuane. Nakuami Yesu lako: Tonganna tu kadammu, kumua: tae' aku kukemuane. **18** Belanna limamo tu tau mangka mupomuane, na iatu diona kalemu totemo, inang

tangia ia muanemu to. Tonganna tu kadammu. **19** Nakuami tinde baine lako: O Puang, kusanga inang la nabiKomi. **20** Naniimo nene' to doloki menomba dao te buntu iate, Mikuami Kamu, Yerusalem ia tu sipatu nanii tau menomba. **21** Nakuami Yesu unguanni: E baine, patonganNa', kumua la sae tu attunna, to ke mipenombaimi tu Ambe', tang daora buntu iate sia tang dio dukara Yerusalem. **22** Manassa kamu te umpenombaikomi apa tang mitandai; kami kami umpenombaikan apa kitandai; belanna iatu kadikarimmanan lu dio mai to Yahudi. **23** Apa la sae tu attunna, na nalambi'mo totemo, kumua mintu'na tu to menomba tongan la menomba lan ia penaa langngan Ambe' tu tonganna; belanna iari Nadaka' Ambe' tu to menomba susi to. **24** Iatu Puang Matua Penaa Ia: dadi iatu to umpenombai, sipatu la menomba lan ia penaa tu tonganna. **25** Nakuami tinde baine lako: Kuissan sia kumua la sae tu Mesias, tu disanga Kristus; ianNa sae, la Napa'peissanan lako kaleki tu mintu'na to. **26** Nakuami Yesu unguanni: Aku bangsiamu te musipa'kadan. **27** Tonna iato saemi anak gurunNa; mangngami, belanna sipa'ulelean baine tu Yesu. Apa tae' bangi misa' mekutana kumua: La ma'aparoKomi? ba'tu Aparu tu Mipokada lako? **28** Natampemi tu bussona tinde baine, namale tama tondok sia nakua lako tau: **29** Maimokomi, den ia tau inde dio misa' umpokadanna' tu mintu' penggaurangku. Ba'tu tang Iamo Kristus? **30** Sangsunammi tu tau lan mai tondok naloo umpellambi'i. **31** Tonna iato natambaimi anak gurunNa, nakua: O Rabi, kumandemoKomi. **32** Apa Nakua unguanni: Den sia kande inde la Kukande, tu tang miissanna. **33** Sipa'kada-kadami tu anak gurunNa nakua: Dendaka tau umbanNi kande? **34** Nakuami Yesu unguanni: Iatu kandeKu, iamo tu umpogau' pa'poraianNa To ussuaNa', sia ussundunni pengkaranganNa. **35** Tang mikuaraka: Patang bulanpa napeparean? Tonganna tongan Kukua mati': Bangunanni tu matammi, tiromi tu mintu' bela'; belanna matasak nasangmo totemo, pepareannamo. **36** Na iatu to mepare unnalamo sarona, sia urrampun bura padang tama katuoan tontong sae lakona, kumua anna padapada parannu nala to mangambo' nala to mepare. **37** Belanna iatu ianna te tonganna bangmo tu dipoparumbasan kumua: Senga' tau mangambo', laen tau mepare. **38** Aku ussuakomi lao umpeparei tang mikara'ta'ina; nakara'ta'imo tau ammi alai tu

kara'tasanna. **39** Budami tu to Samaria lan tondok iato umpatonganNi tu Yesu, belanna kanakanassainna tinde baine nakua: Napokadamo lako kaleku tu mintu'na mangkanna kupogau'. **40** Iatonna sae lako Yesu tu to Samaria, napalakumi, kumua anNa torro sola; torromi dio duang allo. **41** Sabuda-budannami tau ma'patongan belanna narangi kalenamo tu kadanNa Yesu. **42** Nakuami tu tau lako tinde baine: Totemo ma'patonganmoka tangia kumua diona manna kadammu, sangadinna kirangi kalenamo sia kiissan kumua iate Tau iate tonganna to Pakarimmananna te lino. **43** Duang allo lendu'na to ke'de'mi tu Yesu dio mai Namale lako Galilea, **44** belanna Ia Kalena umpokadai, kumua misa' nabi tae' nadibilang lan tondokna. **45** Iatonna rampo lako Galilea, natammumi to Galilea, belanna nakitamo tu mintu'na Napogau'na dio Yerusalem tonna allo kapua; belanna loo duka tu tau iato umpakarayai tu allo kapua. **46** Ma'tole pole'omi sae dio Kana, tana Galilea, tu Naninna umpopennanggoro' uai. Denmi misa' to untoe pareo dio datu, dio Kapernaum, masaki tu anakna muane. **47** Iatonna rangi kumua saemo tu Yesu dio mai tana Yudea lako Galilea, loomi napellambi'i, napalakuI anNa loo rokko umpamalekei tu anakna, belanna la mate mannamo. **48** Nakuami Yesu unguanni: Ianna tae' mitiro tanda kalle-kallean sia tanda mangnga, tae' mima'patongan. **49** Nakuami lako tinde to untoe pareo dio datu: MaimoKomi talao rokko su'ding tae' siapi namate tu anakku. **50** Nakuami Yesu lako: Laomokomi, tuo ia tu anakmi. Napatonganni tinde tau tu kada Napokadanni Yesu, namale. **51** Apa solo' bangsia rokko, nasitamumo kaunanna umbaa kareba kumua tuo sia ia tu anakna. **52** Mekutanami lako tinde tau kumua: te'te' pira anna melo nasa'ding? Nakuami lako: Te'te' misa' iongi' napa'de tu kula'na. **53** Naissanmi tinde ambe'na tu pia, kumua te'te' ia duka bangsiamo to anNa kua lako tu Yesu: Tuo ia tu anakmi; ma'patonganmi sola tu mintu' to lan banuanna. **54** Iamote tu tanda kalle-kallean ma'penduanna Napogau' Yesu tonna lu dio mai tana Yudea Nasae lako Galilea.

5:1 Undinnato denmi allo kapuana to Yahudi; malemi tu Yesu langgan Yerusalem. **2** Dio Yerusalem sikandappi' babangan Domba den misa' limbong, iake basa Ibrani disanga Betesda; inde to dio den lima lantang. **3**

Lan lantang iato lendu' budanna to masaki mamma', to buta sia to sondo' sia to kupi', (umpeagi nasang uai limbong tise'go'. **4** Belanna den sipissan-pissan namengkalao malaeka' rokko limbong iato nase'go'i tu uainna; minda-minda tu bunga'na mengkalao rokko tu limbong, ke mangkai tise'go' tu uai, maleke moi nasaki apa unnalai). **5** Denmi dio misa' tu to masaki tallungpulomo ngkarua taunna. **6** Iatonna tiroi Yesu mamma', sia Naissan, kumua padamo masainna masaki to, Nakuami unguanni: Morairokoka maleke? **7** Nakuami tinde to masaki mebali lako: O Puang, tae' dikka' tau umbaana' rokko te limbong, ke tise'go'i uainna, apa iangku male, nadoloimo' to senga' mengkalao rokko. **8** Nakuami Yesu unguanni: Millikmoko mualai tu ampa'mu mumale ma'lingka. **9** Ta'pa malekemi tinde tau, naalai tu ampa'na namale ma'lingka. Iato allo iato, allo katorroan. **10** Iamoto anna kua to Yahudi lako tu to dipamaleke: Allo iate allo katorroan, tae' nasipatu la mubaa tu ampa'mu. **11** Mebalimi lako tinde tau nakua: Na tu To umpamalekena', Iamo unguanna' kumua: Alami tu ampa'mu, mumale ma'lingka'. **12** Mekutanami tinde tau lako nakua: Mindara tu tau iato, tu unguangkko kumua: Alai mumale ma'lingka? **13** Apa tae' natandai tinde to dipamaleke kumua mindara to, belanna malemo tu Yesu, apa lendu' budanna tau inde to dio. **14** Undinna to sitammumi Yesu dio to' banua kabusungan, Nakuami unguanni: Tiromi, malekemoko; damo mupogau' kasalan, da naruako tu kadakena pissan. **15** Malemi tinde tau umpa'peissananni lako to Yahudi, kumua iatu To umpamalekei iamo tu Yesu. **16** Iamoto napakario-rioi to Yahudi tu Yesu tu belanna Napogau' tu iannato lan allo katorroan. **17** Nakuami Yesu mebali lako tinde tau: Iatu Ambe'Ku mengkarang sae lako totemo sia Aku mengkarang dukaNa'. **18** Iamoto nasaundaka'-daka'na tanga' tu to Yahudi la morai umpatei, tae' kumua untengkai mannai atoranna allo katorroan, sangadinna tu belanna Nakua Ambe' misanNa tu Puang Matua, umpapada Puang Matua Kalena. **19** Mebalimi tu Yesu sia nakua unguanni tu tau: Tonganna tongan Kukua mati': Moi misa' apa tae' Nama'inaanna tu Anak umpogau'i ke tae'i Natiroi Napogau' Ambe'; belanna apa-apa tu Napogau' Ambe', ten duka to Napogau' Anak. **20** Belanna Napakaboro' Ambe' tu Anak sia Napakitan tu apa Napogau'; ontongpi la Napakitan tu pengkarangan ondong kapuana na

iate, kumua ammi mangnga. **21** Belanna susi Ambe' umpamalimbangun to mate anNa patuoi, ten dukamoto tu Anak umpatuoi minda-minda tu Naporai. **22** Belanna iatu Ambe' moi misa' tau tae' Napaolai pangra'ta', sangadinna mangka nasangmo Nasorong lako Anak tu pangra'ta', **23** kumua anna mintu' tau umpangke'I tu Anak susi tu kaumpangkeranna Ambe'. Minda-minda tang umpangke'I tu Anak, tae' duka napangke'I tu Ambe' ussua **24** Tonganna tongan Kukua mati': Minda-minda umperangii tu kadangKu sia umpatonganNi tu To ussuaNa', iamo la ungkabu'tui katuoan tontong sae lakona sia tae' nakannai ukungan, sangadinna lumengka'mo dio mai kamatean lako katuoan. **25** Tonganna tongan Kukua mati': La sae tu attunna sia den dukamo totemo, kumua mintu'na to mate la urrangi gamaranNa AnakNa Puang Matua, na iatu to urrangii la tuo. **26** Belanna susi tu Ambe' den katuoan lan Kalena, ten dukamo to Napa'kamasean lako Anak naden katuoan lan Kalena. **27** Sia Naben kakuasan lako la umpogau'i tu pangra'ta', belanna Iamo tu Anak rampan dilino. **28** Da mimangnga tu ianna to, belanna la sae tu attunna to ke mintu'na to lan liang urrangi tu gamaranNa, **29** anna sun; mintu'na tu to umpogau' kameloan la malimbangun natama katuoan tontong sae lakona, sia mintu'na tu to umpogau' kakadakean la malimbangun natama ukungan. **30** Moi misa' tae' Kuma'din ma'inaanna Kalena umpogau'i; sangadinna Kupalalo tu pangra'ta' susi tu Kuranginna, na iatu pangra'ta'Ku malambu' tongan; belanna tangia pa'poraiangKu Kutuntun, sangadinna pa'poraianNa tu To ussuaNa'. **31** Iake Kaleku Kukatottongi, tae' natongan tu Kukatottonginna. **32** Den senga'na tu unkatottongi tu diona Aku, na Kuissan kumua tonganna tu apa Nakatottongi diona Aku. **33** Iate kamu te inang ussuakomi tau lako Yohanes anna katottongi tu tonganna. **34** Apa Aku te tae' Kutuntunni tu nakatottonginna toline, iari Kupokadai te, kumua ammi makarimman. **35** Iatu Yohanes iamo misa' palita dukku sia parrang; apa kamu te sattu'rokomi la umpasende penaammi lan arrangna. **36** Apa iatu dikatottonginna diona Aku ondong la kapuanna na iatu nakatottonginna Yohanes; belanna mintu'na tu pengkarangan tu Nasorong Ambe'Ku lako Kaleku, kumua angKu pasundunni, mintu'namo tu pengkarangan iato, tu Kupogau', iamoto tu unkatottongi tu diona Aku,

kumua Ambe'Ku tu ussuaNa'. **37** Na iatu Ambe' ussuaNa', Ia kalenamo mangka untkatottongi tu diona Aku. Tae'pa mirangi lenni gamaranNa ba'tu untiroi rupanNa, **38** sia iatu kadanNa tae' mikanannangi lan penaammi; belanna iatu To Nasua, tae' mipatonganNi. **39** Minannung tu lanna Sura' Madatu, belanna misanga lan mai la minii untkabu'tui katuoan tontong sae lakona; anna ia duka tu Sura' iato untkatottongi tu diona Aku. **40** Apa tae' mimorai sae lako Kaleku, kumua ammi kabu'tui katuoan. **41** Iatu kadibilangan dio mai to lino tae' Kutuntunni; **42** apa Kuissankomi, kumua tae' miampui kamamaliran lako Puang Matua lan penaammi. **43** Aku te saeNa' umpotete sanganna Ambe'Ku, apa tae' mitarimaNa'; iake to senga' misa' sae na sanganna kalena napotete, inang la mitarima. **44** Umba la mikua ma'patongan, ke sipa'tuntunangkomi kadibilangan, natae' mituntun kadibilangan dio mai Puang Matua? **45** Da misangai kumua Kupa'parampoangkomi dio oloNa Ambe'. Iatu to umparapa'komi iamo tu Musa to mirannuan. **46** Belanna iake mipatonganni tu Musa, inang la mipatongan dukaNa', belanna ia ussura'i tu diona Aku. **47** Apa iake tae'i mipatonganni tu Sura'na, umba la mikua umpatonganni tu kadangKu?

6:1 Undinnato malemi tu Yesu lako lamban lianna tasik Galilea, iamo tasik Tiberias. **2** Lendu'mi budanna tau undi urundu'I, belanna natiro tu tanda kalle-kallean Napogau' lako to masaki. **3** Kendekmi tu Yesu langgan misa' tanete, Naunno'ko' dao sola anak gurunNa. **4** Tonna iato mandappi'mo tu pa'gauran Pasa, tu allo kapuanna to Yahudi. **5** Iatonna bangunan matanNa tu Yesu sia Natiro lendu' budanna tau sae lako Kalena, Nakuami lako Filipus: Umbara la tani unalli roti, anna kande te to buda? **6** Ia sia Napokadai susito, belanna la morai untobai, belanna Naissan kalena Ia apa tu la Napogau'. **7** Nakuami Filipus mebali lako: Passaratusan ruppia roti tae'pa nasilasa te tau, moi anna sisidi'ri namisai. **8** Denmi misa' tu anak gurunNa iamo tu Andreas siulu'na Simon Petrus, nakua lako: **9** Inde sia tu pia misa' den roti ba'tan dio lima na bale'-bale' da'dua; apa apara bua'na to lako te tau pada budanna te? **10** Nakuami Yesu: Sua nasangi unno'ko' tu tau. Inde to dio buda riu; nasangunno'koran tu muane, agi-agi limangsa'bu budanna. **11** Naalami Yesu tu roti, Nama'kurre sumanga',

Nataanni tu mintu' to unno'ko', susi duka to tu bale'-bale', sangapa-apa nakamorai. **12** Iatonna dia' nasangmo tu tau, Nakuami lako anak gurunNa: Rampun nasangi tu sesanna, da naden masala. **13** Narampunmi sangpulo dua karandang ponno tu titepu-tepunnamo tinde roti ba'tan lima, tu sesanna tau tonna mangka nasangmo kumande. **14** Iatonna tiromi tau tu tanda kalle-kallean Napogau', nakuami tu tau: Manassa lamote tu nabi la sae tama te lino. **15** Iatonna issanni Yesu kumua la morai tu tau sae umparukuI la nabaa naangka' datu, malemi sule langngan tanete misa-misa **16** Iatonna makaroenmo malemi rokko tasik tu anak gurunNa, **17** nakendek langngan lembang la ullamban tasik, ma'palulian Kapernaum. Tonna iato malillinmo, apa tae' bangsia Nasae tu Yesu lako kalena. **18** Iatu tasik lendu' bombangna, belanna ma'pamumbuk angin. **19** Iatonna agi la'bimo lima ba'tu la'biraka annan kilo mambelanna nanii ma'bose, pakalan natiromi tu Yesu untete uai tasik sae umpentireke'i lembangna, matakumi tinde tau. **20** Apa Nakua unguanni: Akumo te anna ... da mimataku'. **21** Iatonna parannumo tinde tau la untambai langngan lembang, tarrumi tu lembang lako radanna, tu inan napempatui. **22** Iatonna masiangto natiromi to buda, tu sangbendanan dio lamban lianna tu tasik, tae' lembang senga' dio sangadinna misa'ri, sia tae' Nakendek tu Yesu sola anak gurunNa langngan lembang iato, sangadinna anak gurunNa manna male ma'lembang. **23** Den pole'omi ba'tu pira lembang senga' sae lu dio mai Tiberias, sikandappi' tu naninna tau ungkande roti tonna mangka tu Puang ungkurre sumanga'i. **24** Na iatonna tiromi to buda kumua tae' dio tu Yesu sia ta'de duka tu anak gurunNa, kendekmi langngan lembang tu to buda, namale lako Kapernaum undaka' Yesu. **25** Iatonna lambi'mi sambali' rampe lianna tasik, nakuami tinde tau lako: O Rabi, piranra Misae dio mai? **26** Nakuami Yesu mebali lako tinde tau: Tonganna tongan Kukua mati', iari midaka'Na' tae' kumua belanna mitiromo tu tanda kalle-kallean, sangadinna belanna ungkandekomi roti sadia'mi. **27** Da mira'ta'i kalemi undaka'i tu kande tang marendeng, sangadinna iari tu kande marendeng, tu la Nabenkomi tu Anak rampan dilino; belanna Iamo tu mangka Napamanassa Puang Matua Ambe'. **28** Nakuami mekutana lako: Aparu tu sipatu la kipogau' la ungkarangi tu pengkarangan Natuntun Puang Matua? **29** Mebalimi Yesu

sia Nakua unguanni tu tau: Inde sia tu pengkarangan Natuntun Puang Matua, kumua sipatukomi umpatonganNi tu To Nasua. **30** Nakuami tu tau lako: Aparu tu tanda kalle-kallean Mipogau', kitiroi angki patonganKomi? Aparu tu Mipogau'? **31** Nene' to doloki kami ungkande manna dio padang pangallaran, susi tu disura' kumua: Napa'kamaseammo lako tau iato mai tu roti dao mai suruga la nakande. **32** Nakuami Yesu unguanni tinde tau: Tonganna tongan Kukua mati': Tangia Musa tu mangka umbenkomi tu roti dao mai suruga, sangadinna Ambe'Kuri tu umpa'kamaseanni lako kalemi tu roti tongan dao mai suruga. **33** Belanna Ia tu rotinNa Puang Matua Iamo tu songlo' dao mai suruga sia umbengan katuoan lako issinna te lino. **34** Nakuami tinde tau lako: O Puang, tontongKomi umbenkanni tu roti iato. **35** Nakuami Yesu lako tinde tau: Akumote tu roti katuoan. Minda-minda tu sae lako Kaleku, tae'mo nala tangdia' len, sia minda-minda tu umpatonganNa', tae'mo nala ma'rang len. **36** Mangkamo Kukua mati': MikitaMo', apa tae' mima'patongan. **37** Mintu'na tu Napa'kamasean Ambe'Ku lako Kaleku, ia dukamo la sae lako Kaleku, sia iatu to sae lako Kaleku, tae' angKu tumpu lenni. **38** Belanna iari Kusae dao mai suruga, tae' kumua la umpogau'Na' pa'poraian Kaleku, sangadinna pa'poraianNa tu To ussuaNa'. **39** Apa inde sia tu pa'poraianNa tu Ambe' ussuaNa' kumua: iatu mintu'na Nasorong lako Kaleku, tae' Kula kapa'dean len, sangadinna la Kupamalimbangun ke allo katappurannai lino. **40** Belanna inde sia tu pa'poraianNa Ambe'ku, kumua umba-umba tu mentiro lako tu Anak anna patonganNi, la ungkabu'tui katuoan tontong sae lakona, na Aku la umpamalimbangunni ke allo katappurannai lino. **41** Sipa'nuku-nukuammi tu to Yahudi lako, belanna Nakua: Akumo te tu roti lu dao mai suruga. **42** Nakuami tinde tau: Tang Yesuraka te Tau te, anakna Yusuf, tu kitandai sia tu indo' ambe'Na? Umba ia nakua Nama'kada te Tau iate kumua: Lu daoNa' mai suruga? **43** Mebalimi Yesu lako tinde tau Nakua: Da misipa'nuku-nukuan! **44** Moi misa' tau tae' nama'din sae lako Kaleku, ke tae'i Napatilaoi Ambe' ussuaNa', tu penaanna; na Aku la umpamalimbangunni ke allo katappurannai lino. **45** Den disura' lan sura'na nabi kumua: Mintu'na to tau iato la Naada'i Puang Matua. Na minda-minda tu urrangimi sia melada' lako Ambe', iamo sae lako Kaleku. **46** Tae' kukua

kumua, denmo misa' tau untiromi tu Ambe', sangadinna Ia manna tu To lu dio mai Puang Matua tu untiromo Ambe'. **47** Tonganna tongan Kukua mati': Minda-minda tu ma'patongan, iamo unnampui katuoan tontong sae lakona. **48** Akumo te tu roti katuoan. **49** Iatu nene' to dolomi ungkandemo manna dio padang pangallaran, anna mate duka sia. **50** Iamote tu roti lu dao mai suruga, kumua anna kande' tau da namate. **51** Akumote tu roti tuo, tu lu dao mai suruga; iake denni tau misa' ungkande' te roti iate, la tuo sae lakona; na iatu roti la Kupa'bengan iamo tu kaleKu, la napotuo issinna te lino. **52** Sita'gen kalenami tu pada to Yahudi sia nakua: Umba Ia Nakua te Tau te la umbenki' tu kaleNa dikande? **53** Nakuami Yesu unguanni tinde tau: Tonganna tongan Kukua mati': iake tae'i mikande' tu kaleNa Anak rampan dilino sia tae' miiru'i tu raraNa, tae' naden katuoan lan kalemi. **54** Minda-minda tu ungkande kaleKu sia unniru' raraKu, den katuoan sae lakona dio kalena, sia Aku la umpamalimbangunni ke allo katappurannai lino. **55** Belanna iatu kaleKu iamo ia tonganna kande, sia iatu raraKu iamo ia tonganna tu mintu'na diiru'na. **56** Minda-minda tu ungkande kaleKu sia unniru' raraKu, iamo torro lan Kaleku sia Aku torro lan kalena. **57** Tumba tu Ambe' matontongan ussuaNa', sia Aku umpotuo Ambe', susi dukamo to minda-minda ungkandeNa' la napotuoNa'. **58** Iamo te tu roti lu dao mai suruga, tae' nasusi tu nakande nene' to dolomi, anna mate bangsia. Minda-minda ungkande' te roti iate, la tuo tontong sae lakona. **59** Mintu'na to Napokada lan banua pa'kombongan, tonna mangada'i dio Kapernaum. **60** Budami tu to unturu'I urrangii tu kadanNa susi to, ma'kada kumua: Makarra' maro' ia te kada iate, mindara ma'din la umperangii? **61** Apa Naissan Kalenamo Yesu, kumua sipa'nuku-nukuan tu to unturu'I diona te ianna te, Nakuami unguanni: Mipomatana'raka te iannate? **62** Natumbai to ke mitiromi tu Anak rampan dilino kendek langngan inanNa siamo dolona? **63** Penaari ia tu ma'patuo, iatu kale tae' ia bua'na. Iatu kada mangka Kupokadangkomi, iamoto tu penaa sia katuoan. **64** Apa denkomi ba'tu pira-pira tu tang ma'patongan. Belanna tempon dio mai mulanna Naissanni Yesu minda tu tang ma'patongan sia minda tu la umpa'peturoanNi. **65** Nakuami: Iamoto Kukua mati', kumua moi misa' tau tae' nasae lako Kaleku, ke tae'i Napa'kamaseanni Ambe' lako kalena. **66**

Iamoto nabuda sorong boko' tu to unturu'I, sia tae'mo namale sola. **67** Nakuami Yesu lako anak gurunNa sangpulo dua: Na iate kamu te la male dukarokomika? **68** Nakuami Simon Petrus mebali lako: O Puang, minda pole'ra la kinii loo? Puang mannari tu unnampui tu kada nani katuoan tontong sae lakona. **69** Kami te kipatonganmo sia kikanassamo kumua Kamumo tu Tosallo' lu dio mai Puang Matua. **70** Nakuami Yesu mebali lako tinde tau: Tang mangkamorokomika Kupilei te tau sangpulo dua? Apa denkomi misa' tu deata bulituk. **71** Iatu kadanna to, Yudas anakna Simon Iskariot napatu: belanna inang iamo tu la umpa'peturoan Yesu sia ia dukamo misa' tu anak gurunNa sangpulo dua.

7:1 Undinnato malemi tu Yesu ullelei tana Galilea, belanna tae' namorai ullelei tu tana Yudea, apa undaka' tangnga' tu to Yahudi la morai umpatei. **2** Anna mandappi'mo tu allo kapuana to Yahudi, tu allo kapua Pekalumban. **3** Nakuami tu mai siulu'na lako: Ke'de'moKo indete, amMu male lako tana Yudea, anna tiro dukai to unturu'Ko tu penggauran Mupogau'. **4** Belanna tae' tau misa' umpogau' buni apa, ke la morai kalelean. TakkalamoKo umpogau'i tu ianna to, pasombo pissanni tu Kalemu lako issinna te lino. **5** Belanna iatu mai siulu'na tae' duka napatonganNi. **6** Nakuami Yesu unguanni: Tae'pa nalambi'i attungKu, apa iatu attummi tontong bang kamu den. **7** Tae' nabelai tu issinna te lino la ungrabiri'komi, apa nakabiri'Na' Aku, belanna Kukatotongi tu a'ganna, kumua kadake tu penggauranna. **8** Laomokomi kamu umpellindoi tu pa'maruasan allo kapua. Tae'pa Aku Kula lao umpellindoi tu pa'maruasan allo kapua, belanna tae'pa nalambi'i attungKu. **9** Torromi dio Galilea tonna mangka ma'kada lako susito. **10** Apa iatonna malemo tu mai siulu'Na umpellindoi tu pa'maruasan allo kapua, male dukami, apa tae' Napa'pepayanan Kalena, sangadinna male kamama'bang. **11** Nasidaka'-daka'Imi to Yahudi tonna allo kapua iato nakua: Umbamira? **12** Budami kadanna tau unnuleleanNi dio pa'budan tau; den tu tau kumua: To masokan Ia, nakuaomi tu pira': Tae', umpapusa ria to buda. **13** Apa tae' misa' tau tu barani ma'kada-kada unna'tikanni tu diona Yesu, belanna matakul lako to Yahudi. **14** Iatonna matangngamo tu pa'gauran kendekmi tu Yesu langngan

to' banua kabusungan anNa mangada'i. **15** Mangngami tu to Yahudi nakua: Umba Ia nakua te Tau te untarru'i tu mai Sura' anna tae' Namelada'? **16** Mebalimi Yesu lako tu tau sia Nakua: Iatu pangadarangKu tae' natuo dio Kaleku, sangadinna lu dio mai tu To ussuaNa'. **17** Iake den tau morai umpogau' pa'poraianNa Puang Matua, la natandai te pangadaran iate, kumua lu dioraka mai Puang Matua, ba'tu tuo lu dio bangraka mai Kaleku. **18** Minda-minda tu umpasun kada tuo dio kalena, iamo untuntun kadibilangan, apa minda-minda tu untuntunanNi kadibilangan tu To ussuaI, iamo Ia tonganna to sia tae' naden kakelohan Dio. **19** Tang mangkamorokomika naben sukaran aluk Musa? Natae' bangkomi misa' umpengkaolai tu sukaran aluk. Ma'apari ammi daka'ra lalan la umpateiNa'? **20** Nakuami mebali tu to buda: NatabaKomi ria deata masussuk. Mindara undaka' lalan la umpateiKomi? **21** Nakuami Yesu mebali lako tu tau: Mane misa' tu penggauran Kupogau', ammi mangnga nasangmo. **22** Iamoto: nabenmokomi Musa tu sunna' -- tangia Musa umpondokki sangadinna nene' to dolomi --; anna mipogau' sia lako muane ke allo katorroan. **23** Iake dipogau' siai lako tau lan allo katorroan, kumua da anna ditengkai tu alukna Musa, ma'apai ammi sengke lako Kaleku, anna mintu' kalena Kupamondo tu tau misa' lan allo katorroan? **24** Da na ia manna tu nabasanna mata minii ma'pasala, sangadinna pakalambu' tonganni, ke mangra'ta'komi. **25** Denmi ba'tu pira-pira to Yerusalem nakua: Tang Iamoraka te tu nadakaran lalan tau la napatei? **26** Tiromi, Napolang-polang bangmo tu kada, anna tae' bang nama'kada len tu tau lako. Ba'tu la napemanassami ia pangulu kumua Ia tonganmo te tu Kristus? **27** Inang kitandaimo kumua umba Nanii sae te Tau iate; apa ianNa sae tu Kristus, tae' ia tau misa' unnisanni kumua umba Nanii sae. **28** Napemanduimi Yesu tu kadanNa mangada'i lan banua kabusungan Nakua: Iatu Aku inang mitandaiMo' sia miissan umba Kunii sae; sia tae' Kuma'lalan inaanna sae, sangadinna den misa' To tongan tu ussuaNa', iamoto tu tang mitandai. **29** Kutandai Aku, belanna Ia Kunii ke'de', sia Iamo tu ussuaNa'. **30** Undaka'mi lalan tu tau la untingkanNi, apa tae' bang misa' umpata'pai lima, belanna tae'pa nalambi'i attunNa. **31** Apa buda tau lan tinde to buda umpatonganNi sia nakua: Iake saeI tu Kristus, la buda pole'oraka tanda kalle-kallean

Napaden na iatu Napadenna te Tau iate? **32** Iatonna rangii to Farisi tu to buda sipa'kada-kada unnuleleanni tu iannato, umpokadai tu diona Yesu, nasuami pangulu to minaa sia to Farisi tu solana kumua anna tingkanNi. **33** Nakuami Yesu: Sattu'moraki' la sisola, angKu malemo umpellambi'i tu To ussuaNa'. **34** Ammi daka'Na', natae' mikabu'tuiNa', sia iatu Kuninna tae' mibelai la ullambi'i. **35** Iamoto anna sipa'kada-kada kalena tu pada to Yahudi nakua: Umbara la Naola te Tau iate anta tang la ullambi'i? La laoraka lako to sisarak-sarak bangmo dio lu sola to Yunani sia unnada'i to Yunani? **36** Kada apa ia tu Napokada kumua: La midaka'Na' natae' mikabu'tuiNa', sia iatu Kuninna tae' mibelai ullambi'i? **37** Iatonna allo tampaknamo, tonna matannamo tu pa'gauran, ke'de'mi tu Yesu, Napemandui ma'kada Nakua: Iake denni tau ma'rang, nasae lako Kaleku, namangiru'. **38** Minda-minda tu umpatonganNa' susi dipokada lan Sura' Madatu, la lolong lan mai ba'tangna tu salu nanii uai marendeng. **39** Iatu Napokadanna te diona Penaa, tu la natarima mintu' to umpatonganNi; apa attu iato tae'pa tu Penaa Masallo' belanna tae'pa Nadipakala'bi' tu Yesu. **40** Iatonna rangii ba'tu pira-pirai te to buda te kada iate, nakuami: Manassa Iamo te Tau iate tu nabi. **41** Sia nakua tu to senga': Iamote tu Mesias. Den pole'o tu senga'na kumua: Ma'apai nala bu'tu dio mai Galilea tu Mesias? **42** Tang dipokadaraka lan Sura' Madatu kumua lan mai tarukna Daud sia lan mai Betlehem, tondokna Daud, la Nanii bu'tu tu Mesias? **43** Bu'tumi kasisakkanna tu to buda belanna Yesu. **44** Denmi pira la morai untingkanNi, apa tae' bangi misa' umpata'pai lima lako. **45** Sulemi tinde to disua lako pangulu to minaa sia to Farisi nakuami unguanni tinde to disua: Ma'apai anna tae' mibaaI? **46** Nakuami mebali tu to disua: Tae'pa ia naden len tau ma'kada susi tu tau ia tu. **47** Nakuami mebali tu to Farisi lako tinde tau: Napapusa dukamorokomika? **48** Denmoraka misa' tu mintu' pangulu ba'tu to Farisi umpatonganNi? **49** Ai', tinde mati' to buda tang unnissan sukaran aluk, kenna ruaori tampak ropu! **50** Nakuami Nikodemus lako tinde tau, iamo misa' sibaanna to Farisi, tu sae pirambongi' lako Yesu: **51** Umpasalaraka tau tu sukaran alukta, ke tae'pi nadirangi tu natuntunna, sia tae'pa nadiissan tu napogau'na? **52** Mebalimi tu tau sia nakua unguanni: To Galilea dukarokoka pale'? Pemarangai sia tiroi, kumua tae' ia misa' nabi

bu'tu dio mai Galilea. **53** Pantan sulemi lako banuanna.

8:1 Apa iatu Yesu lu lako buntu Zaitun. **2** Tae'pa bongi Nasae pole'omo tama to' banua kabusungan, nasangsae an tu to buda lako Kalena anNa unno'ko' unnada'i, tu tau. **3** Nabaami pandita Sura' sia to Farisi tu baine misa' tu nalambiran ma'gau' sala, napabendanni lan tangnga-tangnga, **4** sia nakua lako Yesu: O Guru, dilambiran te baine iate ma'gau' sala. **5** Napa'peannan Musa lan sukaran aluk la untumbui batu tu baine susi to. Apara Mikua? **6** Ia sia napokadai te, la nanii untobaI, kumua anna kabu'tui tu la naninna umparapa' Apa tukku tu Yesu umpassurasan rakka'Na rokko padang. **7** Apa tontong bang tinde mai tau mekutana, umbangunammi lidoNa sia Nakua lako tau iato mai: Minda-mindammi tu tang kasalan, iamo dolo umpa'nakki batu te baine. **8** Tukku pole'omi sule massura'-sura' rokko padang. **9** Iatonna rangimi tu kada susito, sunsun simisa'mi, randuk dio mai matua-tuanna; misa-misamira Yesu torro, na ia tinde baine benden bangpa lan tangnga-tangnga. **10** Iatonna umbangunammo lidoNa tu Yesu, Nakuami unguanni: E baine, umba siamira tu tau? Tae' bangraka misa' urra'ta'i kumua la diukungko? **11** Nakuami tinde baine: Moi misa' tae' duka, Puang. Nakuami Yesu: Aku te tae' duka Kula urra'ta'i kumua la diukungko; laomoko, sia randuk te totemo da'mo mupogau' kasalan. **12** Ma'kada pole'omi Yesu lako tinde tau nakua: Akumo te tu arrangna lino. Minda-minda unturu'Na', tae' nala lumingka lu lako lu dio mai lan malillinna, sangadinna la den arrang katuoan dio. **13** Nakuami to Farisi lako: UngkatottongiKomi Kalemi, na tae' natonganna tu Mikatottonginna. **14** Mebalimi Yesu sia nakua unguanni: Moi angKu katottongi Kaleku, tonganna duka tu Kukatottonginna, belanna Kuissan, umba tu Kunii sae sia umba tu Kunii male, apa iatu kamu tae' miissanni umba tu Kunii sae sia umba tu Kunii male. **15** Kamute inang mangra'ta'komi sitinaya tu mentolinona; na iate Akute tae' tau misa' duka Kura'ta' kara-karana. **16** Apa moi angKu mangra'ta', tongan tu pangra'ta'Ku, belanna tae' na Aku manna, sangadinna sisolaNa' tu Ambe' ussuaNa'. **17** Nalan duka sukaran alukmi disura' kumua, iamo manassa tu nakatottonginna tau da'dua. **18** Akumote tu unkatottongi Kaleku, sia iatu Ambe' ussuaNa', Ia dukamo

ungkatottongiNa'. **19** Nakuami tu tau lako: Umbara nii tu Ambe'Mi? Nakuami Yesu mebali: Tae' mitandaiNa', sia iatu Ambe'Ku tae' duka mitandai. Iake mitandaiNa', manassa mitandai duka tu Ambe'Ku. **20** Mintu'nate kada iate Napokada sikandappi' inan patti doi' pa'kamasean tonna marassan mangada'i lan banua kabusungan; na moi misa' tau tae' untingkanNi, belanna tae'pa nalambi'I attunna. **21** Nakua pole'omi Yesu lako tau iato mai: Aku te la maleNa', sia la midaka'Na', sia la mate situangkomi kasalammi, apa iatu inan la Kunii male, tae' mibelai ullambi'i. **22** Nakuami tu to Yahudi: La umpateiraka kalena? belanna Nakua: Iatu inan la Kunii male, tae' mibelai ullambi'i? **23** Nakuami unguanni: Lu diongkomi kamu mai, na Aku te lu daoNa' Aku mai; kamu te to lan mai te lino na Aku te tae' Kuto lan mai te lino. **24** Iamoto angKu kua mati' kumua, la mate situangkomi kasalammi, belanna iake tae'i mipatonganni kumua Akumote, la mate situangkomi kasalammi. **25** Nakuami tinde mai tau lako: MindaroKomite? Nakuami Yesu unguanni tinde mai tau: Aparabua'Ku la ma'kadapa lako kalemi? **26** Buda tu apa la Kupokada sia Kupamanassa diona kamu, apa iatu To ussuaNa' tongan. Na apa-apa tu Kurangi dio mai Kalena ia dukamo Kupokada lako issinna te lino. **27** Tae'mi natandai tinde mai tau, kumua iatu Napokadanna lako iamo tu diona Ambe'. **28** Iamoto anNa kua Yesu lako tinde tau: Iammi mangkamo umpamadao Anak rampan dilino, maneri la miissan kumua Akumote, sia moi misa' tae' Kuma'inaanna kalena umpogau'i, sangadinna tumba tu NaadaranNa' Ambe'Ku, susi dukamo to Kupokada. **29** Iatu To ussuaNa' sirondongNa'. Tae' NatampeNa' misa-misa, belanna tontongNa' umpogau'i tu Naporainna. **30** Iatonna ma'kada susito, budamo tau umpatonganNi. **31** Nakuami Yesu unguanni tu to Yahudi umpatonganNi: Iake manda'i mipentoei tu kadangKu, manerokomi anak gurungKu tongan; **32** sia la mitandai tu kamanapparan na iamo tu kamanapparan iato tu la ullessurangkomi. **33** Nakuami tinde tau lako: Kami te taruknakan Abraham, sia tae'pa kibelai mengkaunan len lako misa duka tau; matumbai amMi kua: Ammi lessu'? **34** Nakuami Yesu mebali lako tinde tau: Tonganna tongan Kukua mati', minda-minda tu umpogau' kasalan, iamo napokaunan kasalan. **35** Iatu kaunan tae' natontong lan banua sae lakona, sangadinna iari tu anak muane

tu tontong lan sae lakona. **36** Iake iatu Anak muane ullessurangkomi, manerokomi lessu' tongan. **37** Kuissan kumua taruknakomi Abraham, apa undaka'komi lalan la umpateiNa', belanna tae' nala'ka' lan penaammi tu kadangKu. **38** Aku te umpokadaNa' apa mangka Kutiro dio Ambe'Ku; sia kamu umpogau' apa mangka mirangi dio mai ambe'mi. **39** Nakuami mebali tinde tau lako: Abraham kami tu ambe'ki. Nakuami Yesu unguanni: Iake anaknakomi Abraham, pogau' dukami tu napogau'na Abraham. **40** Apa totemo undaka'komi lalan la umpateiNa', te To umpokadangkomi tonganna, tu Kuranginna dio mai Puang Matua; iate iannate tae' ia napogau'i Abraham. **41** Kamu te umpogau'komi penggauranna ambe'mi. Nakuami tinde tau lako: Tae'ra nadiona gau' sala angki dadi. Misa'ri tu Ambe'ki, iamo tu Puang Matua. **42** Nakuami Yesu unguanni: Iake Puang Matua Ambe'mi, manassa mikamali'Na', belanna lu dioNa' mai Puang Matua angKu sae inde te; belanna tae' angKu ma'inaanna kalena sae, sangadinna Ia ussuaNa'. **43** Ma'apari natae' miissanni tu laoan kadangKu? Tu belanna tae' miissanni umperangii te kadangKu. **44** Kamute bu'tu diokomi mai ambe'mi deata bulituk, sia mintu' tu kamoraianna ambe'mi mipeolai. Iamo pamongko toline tempon dio mai mulanna, tang unnola salunna, belanna tae' kamanapparan dio kalena. Iake ma'kada mo'rangi, napasiolanan tu kedona umpokadai, belanna ia mo'rang, sia ambe' kamo'rangan. **45** Apa Aku te, belanna umpokadaNa' tonganna, anna tae' mipatonganNa'. **46** Mindarokomi ma'din ungkanassaiNa' diona kasalan? Iake umpokadaNa' tonganna, ma'apai natae' mipatonganNa'? **47** Minda-minda tu lu dao mai Puang Matua, ia dukamo umperangii kadanNa Puang Matua. Iamoto na tae' mima'perangi, belanna tae' milu dio mai Puang Matua. **48** Mebalimi tu to Yahudi sia nakua lako: Tang tongannaraka tu kipokada kumua to SamariaKomi sia natabaKomi deata masussuk? **49** Nakuami Yesu mebali: Tae' Aku natamaiNa' deata masussuk, apa umpangke'Na' Ambe'Ku, ammi sa'saiNa'. **50** Aku te tae' Kutuntunan kamala'biran Kaleku, apa den Ia Misa' tu untuntunni sia mangra'ta'. **51** Tonganna tongan Kukua mati', iake denni tau ungkaritutui kadangKu, tae' nala sikita len kamatean sae lakona. **52** Nakuami tu to Yahudi lako: Totemo kiissan pissanmo kumua natamaiKomi deata

masussuk. Iatu Abraham sia mintu' nabi mate nasangmo, ammi kuami kamu: iake denni tau ungkaritutui kadangku, tae' nala sikita len kamatean sae lakona. **53** Kamuraka la ondong na iatu ambe'ki Abraham, tu mangkamo mate? sia mintu'na nabi mate nasangmo. Mindara la Mipasusian Kalemi? **54** Nakuami Yesu mebali: Iake la umpakala'bi'Na' Kaleku, tae' bua'na tu kamala'birangKu. Apa Ambe'Ku tu umpakala'bi'Na', tu misanga iamo Puangmi. **55** Tae' kamu mitandai, apa Aku Kutandai. Iake Kukua kumua, tae' Kutandai, manassa susi bangsiaNa' kamu mo'rang; apa Kutandai Aku sia Kukaritutui tu kadanNa. **56** Iatu Abraham ambe'mi sende sia mamali' penaanna la untiroi tu alloKu; natiromo naparannu penaanna. **57** Nakuami tu to Yahudi ungkuanNi: Tae' bangsia nalambi'i limangpulo taunna dadimMi, amMi la ungkitaomo Abraham? **58** Nakuami Yesu uangkuanni: Tonganna tongan Kukua mati': Tae'pa naden tu Abraham, angKu inang Denmo. **59** Pada unnalami batu la morai untumbui batu, apa mentirerung tu Yesu Nasun lan mai banua kabusungan.

9:1 Iatonna lendu', Nakitami tu tau misa' buta tempon dio mai dadinna. **2** Mekutanami tu anak gurunNa lako nakua: O Rabi, mindannara tu umpogau' kasalan: iarakate taute ba'tu indo' ambe'naraka, naurunganni buta tempon dio mai dadinna? **3** Nakuami Yesu mebali: Tae' ia na iate tau te umpogau' kasalan; sia tae' ia na to matuanna, sangadinna kumua anna payan dio kalena tu penggauranNa Puang Matua. **4** Ke masiang siapi sipatuki' la ungkarangi tu pengkaranganNa tu To ussuaNa'. Belanna la sae tu bongi to ke tae'mi tau misa' ma'din mengkarang. **5** Iake lanPa' te lino, Akumo tu arrangna lino. **6** Iatonna pokadai to, mettudumi rokko padang, Nalelo'i elo'na tu litak, Nasapuranni matanna tinde to buta, **7** sia Nakua ungkuanni: Laomoko umbasei lako limbong Siloam!, ke dipallemba'i battuananna: Disua. Laomi nabasei, nasule millikmo matanna. **8** Nakuami sangtondokna sia iatu mai to untiroi dolona tonna kapalaku-laku: Tang iamorakate tu unno'ko' bang kapalaku-laku? **9** Denmi tu tau kumua: Iamorate. Den pole'o tu kumua: Tangia, sirupari. Ia kalenami kumua: Akumote. **10** Nakuami tu tau lako: Naumba dipakuanni anna millikmo tu matammu? **11** Nakuami mebali: Den tau misa' disanga Yesu ullelo'i litak,

nasapuranni matangku sia Nakua: Laomoko umbasei lako limbong Siloam. Laomo' umbasei lako, angku pakita. **12** Nakuami tu tau lako: Umbamira tu tau iato? Nakuami mebali: Tae' kuissanni. **13** Nabaami tau lako to Farisi tinde to buta pakitamo. **14** Iato allo iato allo katorroan tonna lelo'i Yesu litak Napamillikki tu matanna. **15** Mekutana pole'omi tu to Farisi lako kumua umba nakua anna pakita. Nakuami mebali lako: Napalakoi losso' pitti' tu matangku, kubasei angku pakita. **16** Nakuami tu to Farisi pira: Tangia To lu dio mai Puang Matua tu Tau iato, belanna tae' Naturu' atoranna allo katorroan. Den pole'o tu kumua: Ma'apai tu to kasalan nala ma'din umpogau'i tu tanda kalle-kallean susi to? Sita'genmi tinde tau. **17** Iamoto anna mekutana lako tinde to buta nakua: Tumbara duka kadammu tu Tau iato, apa mangkamo umpamillik matammu? Nakuami mebali: Inang nabi Ia. **18** Tae'mi napatonganni to Yahudi, to kumua buta dolona, na totemo pakitamo tu matanna, sae lako natambainna tu indo' ambe'na tinde to pakitamo, **19** anna mekutana lako nakua: Iamorakate tu anakmi tu mikua buta tempon dio mai dadinna? Ma'patumbai anna pakitamo totemo? **20** Mebalimi tu indo' ambe'na nakua: Kitandai kumua iamo anakki te, sia inang buta tempon dio mai dadinna; **21** apa tumbai anna pakitamo totemo, tae' kami kiissanni, ba'tu minda umpamillikki tu matanna tae' duka kami kiissanni. Kutanai ia lako, nakasalle siamo, tang la iaparaka ia umpokadai tu kalena. **22** Ia sia napokadai indo' ambe'na susi to, apa matakul lako to Yahudi; belanna nasituru'imo to Yahudi kumua, ianna den tau unnakuI kumua Mesias, la ditassu'i lan mai banua pa'kombongan tu tau iato. **23** Iamoto anna kua tu indo' ambe'na: kasalle siamo ia, kutanai ia lako. **24** Natambai pole'omi tinde to buta pakitamo, sia nakua unguanni: Pangke'I tu Puang Matua! Kami te kiissan kumua to kasalan tu. **25** Nakuami mebali: Ba'tu to kasalanni Ia tae' aku kuissan, samari aku kuissan kumua: dolona butana', na totemo pakitamo'. **26** Nakua pole'omi tinde tau lako: Napatumbaroko? Umbara Nakua umpamillikki tu matammu? **27** Nakuami mebali lako: Mangkamokomi kupokadan, apa tae'ra pale' miperangii. Ma'apai ammi la moraiomo la umperangii? La morai dukarokomika dadi anak gurunNa? **28** Nado'do-do'domi sia nakua: Iko iko tu anak gurunNa, anna iate kami anak gurunnaan kami Musa. **29** Kiissan kumua mangkamo

tu Puang Matua ma'kada lako Musa; apa iate tau iate, tae' kami kiissan ba'tu umba Ia Nanii sae. **30** Nakuami tinde tau mebali lako: Memangngan tongan iato, tae' miissanni Nanii sae, anNa mangkamo umpamillik matanku. **31** Taissan kumua tae' Naperangii Puang Matua tu passambayangna to umpogau' kasalan, iari ia tu to umpengkara'pai sia umpogau' pa'poraianNa tu Naperangii. **32** Temponna dio mai tae'pa ia naden len dirangi tu tau umpamillik mata to buta tempon dadinna. **33** Iake la tae'I nalu dio mai Puang Matua tu Tau iato, moi misa' apa tae' Nakullei umpogau'i. **34** Mebalimi tu tau sia nakua unguanni: Iko iko te inang nakapu' bangmoko kasalan mudadi, na iko lenno la unnada'ikan! Nasualemi tau lako salian. **35** Narangimi Yesu kumua nasuale tau lako salian tu tau iato, Nakuami unguanni tonna sikita: Mupatonganraka tu AnakNa Puang Matua? **36** Mebalimi tinde tau nakua: Mindarato, Puang, angku patonganNi? **37** Nakuami Yesu lako: Mukitamo, sia Ia bangsiamu tu musipa'kadan. **38** Nakuami: O Puang kupatongan. Natukku umpennoloi. **39** Nakuami Yesu: Iatu kasaeangKu tama te lino, belanna diona kapangukungan, kumua anna pakita tu to tang pakita, sia buta tu to pakita. **40** Denmi ba'tu pira-pira tu to Farisi Nasirondongan urrangii te kada iate, nakuami lako: Buta dukarakannika? **41** Nakuami Yesu unguanni: Iakemmi buta, tae' ammi kasalan; apa belanna mikua: pakitakan, iamoto anna tontong tu kasalammi.

10:1 Tonganna tongan Kukua mati': minda-minda tu tang lu dio mai ba'ba natama bontong domba, sangadinna metteka' lu dio mai senga'na, iammo ia to boko ba'tu pa'gora'. **2** Apa iatu unnola tamanna ba'ba, iammo ia to mangkambi' domba. **3** Iate tau iate nabungkaran ba'ba to ma'kampa ba'ba, sia narangi domba tu gamaranna, natambai nasangi tu dombana siamo nasa'bu' simisa' sanganna, anna pasunni. **4** Ianna mangkamo umpasun nasangi tu dombana, dolomi nasangundian tu domba urrundu'i, belanna natandai tu gamaranna. **5** Apa iatu to senga' manoka undi urrundu'i, sangadinna mallai dio mai, belanna tae' natandai tu gamaranna. **6** Iammo te tu pa'pasusian Napokada Yesu lako tu tau; apa tae' naissanni tu Napokadanna lako. **7** Nakua pole'omi Yesu: Tonganna tongan Kukua

mati', Akumo te tu ba'ba domba. **8** Na ia tu mintu'na to dolo sae na Aku, iamoto tu to boko sia pa'gora', apa manoka tu domba umperangii tu tau iato. **9** Akumo te tu ba'ba. Iake denni tau unnolaiNa', iamo makarimman sia lu tama lu lan mai naungkabu'tui kande. **10** Iatu to boko sae manna ia la boko sia parere' sia pasangangan, Aku te saeNa', dikua anna kabu'tui kala'bian katuoaan tu domba. **11** Akumo tu to mangkambi' masokan; iatu to mangkambi' masokan usorong penaanna ussondai tu mintu' domba. **12** Apa iatu to sumaro tangia to mangkambi', sia iatu domba tangia apanna, ianna tiroi tu guruk sae, natampemi tu mai domba namale umpallaian kalena, naalai guruk tu domba sia napasisarak-sarak. **13** Belanna to disaro bangri ia, natae' pole'napoinaai tu domba. **14** Akumo tu to mangkambi' masokan; Kutandai tu mai pangkambi'Ku, sia natandai dukaNa' tu pangkambi'Ku, **15** susi tu Ambe' untandaiNa', sia Aku untandai tu Ambe'; angku sorong penaangKu belanna mintu' tu domba. **16** Den dukapa dio KaleKu tu domba senga' tu tang lanna bontong domba iate; mintu'nato sipatu duka Kubaa, sia la narangi tu gamarangKu, anna sita'pa mendadi sangtuntunan, sia misamora to mangkambi'na. **17** Iamoto anNa kamaseiNa' Ambe'Ku, belanna usorongNa' penaangKu, kumua angKu alai sule. **18** Moi misa' tau tae' unnalai dio mai Kaleku, apa inaangku Aku ussonongi. KuasaNa' ussonongi sia kuasa dukaNa' unnalai sule; iate parenta iate Kutarima lu dio mai Ambe'Ku. **19** Sita'gen pole'omi tu to Yahudi tu belanna kada iato. **20** Budai tu kumua: Nataba deata masussuk nabomboan, ma'apai kamu ammi perangii? **21** Den pole'o tu kumua: Tae' ia nakadanna to natamai deata te. Ma'dinraka tu deata masussuk umpamillik mata to buta? **22** Tonna attu iato, pa'gauran umba'rui banua kabusungan dio Yerusalem, sia iatonna attu iato attu kamadinginan. **23** Sumalong-malongmi tu Yesu lan banua kabusungan lan serambinna Salomo. **24** Natalimbung tamamii to Yahudi sia nakua lako: Sangapapara la Minii unnempai bang lalan penaangki? Iake Kamumo Mesias, pokadan pissan bangmokan. **25** Nakuami Yesu meballi lako tinde tau: Mangkamokomi Kupokadan, anna tae' mipatonganni; mintu'na tu penggauran Kupogau' tete dio sanganNa Ambe'Ku, iamoto tu untkatottongi tu a'gangKu. **26** Apa iate kamu tae' mipatonganni, belanna tae' misangbilangan dombaKu. **27**

Mintu'na tu dombaKu urrangi gamarangKu, sia Kutandai, sia sangundian urrundu'Na', **28** sia Aku umbenni katuoan tontong sae lakona, dadi tae' nala sanggang sae lakona, sia moi misa' tau tae' umbelai urrampai dio mai Kaleku. **29** Iatu Nasorongan Ambe'Ku lako Kaleku, ondong mala'bi'na na iatu mintu' angge maritik; moi misa' tau tae' umbelai urrampai dio mai Ambe'Ku. **30** Iatu Aku na Ambe' misa' bangsiari. **31** Unnala pole'omi batu tu to Yahudi la natumbuanNi. **32** Nakuami Yesu mebali lako tinde tau: Budamo tu penggauran melo dio mai Ambe'Ku Kupa'pekitanan lako kalemi, umbannamora tu penggauran iato tu la minii untumbuiNa' batu? **33** Nakuami tu to Yahudi mebali lako: Iatu penggauran melo tae' ia na ia la kinii untumbuiKomi batu, apa iari tu umpa'kada solangiKomi Puang Matua, sia iatu to linoKomi amMi papada Puang Matua KaleMi. **34** Nakuami Yesu mebali lako tinde tau: Tang disura'raka lan Sura' sukaran alukmi susi te: Mangkamo' ma'kada kumua: kamumo tu deata? **35** Iake disa'bu' deatai tu mai to mangka dinii umparampo kadanNa Puang Matua sia tae' nama'din dipaleluk tu lanna Sura' Madatu, **36** sipaturaka la mikua lako tu To Napamaindan Ambe' sia Nasua tama te lino, kumua: Umpa'kada solangiKomi Puang Matua, tu belanna Kukua: Aku te, AnakNa Na' Puang Matua? **37** Iake tae'i Kupogau'i tu pengkarangan Natuntun Ambe'Ku, da' ammi patonganNa'. **38** Apa iake kupogau'i, patonganni tu pengkarangan iato, moi natae' mipatonganNa', anna sakerangngan-rangnganna miissan sia mikatonganni kumua lan KaleKu tu Ambe' sia Aku lan Ambe'. **39** La morai pole'omi untingkanNi, apa tilendok dio mai limanna tau iato mai. **40** Male pole'omi lian sambalinna lu Yordan tu inan nani Yohanes randuk undio' tau, Natorro inde to dio. **41** Budami tau sae lako Kalena sia nakua: Inang tae' ia tanda kalle-kallean misa' Napogau', apa mintu'na tu apa napokada diona te Tau iate, tonganna bang. **42** Budami tau umpatongan Yesu inde to dio.

11:1 Denmi misa' to masaki disanga Lazarus to Betania, dio mai tondokna Maria sola sangbainena, disanga Marta. **2** Iamo Maria iato tu umbolloi minna' pandere' Puang, sia umpa'dii beluakna tu lentekNa tu umpoanak muanei tu Lazarus masaki. **3** Mesuami tu to massiulu' sola duai lako Yesu

nakua: O Puang, iatu to Mipakaboro', masaki. **4** Apa iatonna rangii Yesu to, Nakuami: Tae' ia nala umpomatei tu saki iato, sangadinna la Napomala'bi' Puang Matua, kumua anNa dipakala'bi' tu AnakNa Puang Matua diona to. **5** Iatu Marta sia sangbainena na iatu Lazarus Napakaboro' Yesu. **6** Iatonna rangii kumua masaki tu Lazarus, torromi duang allopa inde te dio. **7** Undinna to Nakuami unguanni tu anak gurunNa: Maimokomi tasule lako tana Yudea. **8** Nakuami tu anak gurunNa lako: O Rabi, mane mangka bang tu to Yahudi la morai untumbuiKomi batu, na totemo la suleomoKomi lako? **9** Nakuami Yesu mebali: Tang sangpulo duaraka diang lan sangallona? Iake lumingka alloi tu tau, tae' natitodo, belanna untiro maserona te lino. **10** Apa iake denni tau lumingka bongi, titodo, belanna tae' maserona lan kalena. **11** Susimo to tu kadanNa; namangka to Nakuami unguanni tinde tau: Mamma'mo tu sangmaneta Lazarus, apa la laoNa' untundanni. **12** Nakuami anak gurunNa lako: O Puang, iake mamma' bangsiari, tang la bangunorika ia. **13** Iatu Napokada Yesu diona ia kamateanna, apa nasanga tinde tau kumua diona kalupianna mamma' tu Napokada. **14** Ma'kadami tu Yesu umpokadan pissanni Nakua: Matemo tu Lazarus. **15** Sia parannuNa' belanna kamu, tu tae' Kudio, kumua ammi ma'patongan; apa maimokomi talao lako. **16** Nakuami tu Tomas, disanga duka Didimus lako padanna anak guru: Maikomi duka talao, da'ito tapada mate. **17** Iatonna rampo tu Yesu, Nakarampoimi patang allomo lanna liang. **18** Iatu Betania sikandappi' Yerusalem, agi-agi tallu kilo mambelanna dio mai. **19** Budamo tu to Yahudi sae lako Marta sola Maria umpakatanai tu diona siulu'na. **20** Iatonna rangii Marta karebanna kumua sae tu Yesu, laomi natammui; apa iatu Maria torro bang ia unno'ko' dio banua. **21** Nakuami Marta lako Yesu: O Puang, iakemMi inde, tae' namate tu siulu'ku. **22** Apa moi totemo kuissan kumua, mintu'na tu Mipalaku langngan Puang Matua, NabenKomi Puang Matua. **23** Nakuami Yesu unguanni: La malimbangun ia sule tu siulu'mu. **24** Nakuami Marta lako: Kuissan sia, kumua la malimbangun ke allo kamalimbangunan, ke katappurannai lino. **25** Nakuami Yesu lako: Akumo te tu kamalimbangunan sia katuoan; minda-minda tu umpatonganNa', moi

anna mate, la tuo; **26** sia minda-minda tu tuo sia umpatonganNa', tae' nala mate tontong sae lakona. Mupatonganraka te? **27** Nakuami Marta mebali lako: O Puang, aku te kupatongan kumua Kamumo tu Mesias, AnakNa Puang Matua, tu sipatu sae tama te lino. **28** Iatonna mangkamo ma'kada susi to, laomi natambai kamama' tu Maria, siulu'na, nakua: Saemo tu Guru sia Natambaiko. **29** Iatonna rangimi tu ianna to, tikara-karami ke'de' nalao lako Yesu. **30** Apa tae'pa nalao tama tondok tu Yesu, sangadinna dio bangsia tu Naninna sitammu Marta. **31** Iatu mai to Yahudi tu nasolan Maria unno'ko' lan banua sia umpakatanai, tonna tiroi tu Maria tikara-kara ke'de' nasun, sangundiammi urundu'i, belanna nasanga kumua la lao lako to' liang umbating dio. **32** Iatonna sae Maria lako tu Naninna Yesu, natirol, tukkumi malinguntu' diong to' lette'Na sia nakua lako: O Puang, iakemMi inde, tae' namate tu siulu'ku. **33** Iatonna tiroi Yesu tu Maria tumangi', sia iatu mai to Yahudi nasolan sae tumangi' duka, tu'dangmi ara'Na sia lendu' mamassengNa untiroi, **34** sia nakua: Umbara mipannii? Nakuami tu tau lako: O Puang, maimoKomi untiroi. **35** Tumangi'mi tu Yesu. **36** Nakuami tu to Yahudi: Tiromi tumba ia Napakaboro'na! **37** Apa denno pira tu kumua: To buta Napamillikmo matanna, nala tae'oraka Nala kuasa umpogau'i da' namate te tau iate? **38** Tu'dang pole'omi ara'Na tu Yesu tonna sae lako to' liang. Iatu liang iato lo'ko', nabatu tu dipalaparanni. **39** Nakuami Yesu: Berui te batu. Nakuami Marta siulu'na tinde to mate: O Puang, bosimo, belanna patang allomo. **40** Nakuami Yesu unguanni: Tang mangkamoraka Kukua mati', iake ma'patonganko la untiroko kamala'biranNa Puang Matua? **41** Naberumi tau tu batu. Mentingarami tu Yesu anNa ma'kada Nakua. O Ambe', ma'kurre sumanga'Na' mati', belanna MiperangiiNa'. **42** Inang Kuissanmo kumua tontongKomi umperangiiNa', apa belanna iari te to buda bendan untalimbungNa', angKu pokadai te, anna patonganni kumua Kamu ussuaNa'. **43** Iatonna mangka umpokadai to, metambami Nakua: E Lazarus, sunko mai! **44** Sunmi tinde to mate, manda' bangsia bimbina tu limanna sia lentekna, sia iatu lindona nabungku' passapu. Nakuami Yesu unguanni tu tau: Bukai, da'ito namale. **45** Budami tu to Yahudi sae unno'ko' sola Maria, umpatongan Yesu tonna kitai tu penggauran Napogau'. **46** Apa den pira tu male lako to Farisi,

napokadanni tu apa Napogau' Yesu. **47** Iamo to anna rampunni pangulu to minaa sia to Farisi tu mai to diala Ada' lombo, anna kua: Umbamora tu tangnga' la tapogau', belanna buda bangmo tu tanda kalle-kallean Napogau' tu Tau tu? **48** Iake la tapopa'elo'na bangi susi to, inang la mintu' tau umpatonganNi, anna sae tu to Roma unnii tu inanta sia umpa'dei tu katongananta lako bangsata. **49** Denmi misa' tinde tau, iamo tu disanganna Kayafas, tu to minaa kapua tonna taun iato, ma'kada lako tinde tau kumua: Tae' bang kamu apa miissan, **50** tae' duka bang misuka'i kumua den gai'na lako kalemi, ke denni tau misa' mate ussonda pa'tondokan, ke da duka namintu' bangsa la sanggang. **51** Apa iari napokadai to, tae' kumua tuo lu dioi mai kalena, sangadinna belannari ia to minaa kapua to taun iato, anna ma'nubua' kumua Yesu tu la mate ussondai tu bangsa iato. **52** Sia tae' kumua la ussonda mannai bangsa iato, sangadinna kumua anNa pasirampunni tu mai mintu' anakNa Puang Matua tu sisarak-sarak bangmo anNa pamisa'i kombongan. **53** Randukmi to allo iato nasituru'i la umpatei Yesu. **54** Iamoto anna tae' Napa'pepayanan Kalena tu Yesu loo sola to Yahudi, sangadinna umpasere Kalena inde to dio mai lako padang sikandappi' padang pangallaran, lako misa' tondok disanga Efraim, indemo to Nanii torro sola anak gurunNa. **55** Tonna iato mandappi'mo tu allo pa'gauran Pasana to Yahudi, sia buda tu to inde to dio mai umpadoloji male lako Yerusalem ke tae'pi nalambi'i tu pa'gauran Pasa, kumua nalao umpemaseroi kalena. **56** Nadaka'mi tu Yesu sia sipa'kada-kada nake'de' lan banua kabusungan nakua: Umbara misanga? Tae'raka nala sae umpellindoi te pa'gauran iate? **57** Apa iatu mai pangulu to minaa sia to Farisi mangkamo umpasun parenta kumua, iake denni tau unnissanni tu nanii torro Yesu, napa'peissananni, kumua anna ma'din untingkanNi.

12:1 Annanpa allona namane pa'gauran Pasa, saemi tu Yesu lako Betania nanii Lazarus, tu Napamalimbangun Yesu dio mai to' to mate. **2** Natoratumi dio tu Yesu, na Marta ma'parakai; iatu Lazarus iamo misa' Nasolan Yesu unno'ko' kumande. **3** Naalami Maria sangkatti tu minna' pandere' narawastu massang, masuli' allinna, nabolloi tu lentekna Yesu, napa'dii beluakna. Tipamaen-maenmi tu baunna lan banua. **4** Apa nakua tu

anak gurunNa misa', tu Yudas Iskariot, tu umpa'peturoanNi undinna: **5** Ma'apari anna tang dibalukanra limangpulo nna'pa' ringgi' tu pandere', nadipa'kamasean lako to mase-mase? **6** Ia sia nama'kada susi to, tae' kumua diona to mase-mase natiroan, sangadinna belanna to bokoan, sia ia untoei tu inan doi', naala bangi tu mai doi' dipatama. **7** Nakuami Yesu: Popa'elo'nai ia, nanannanNa' tu pandere' sae lako allo kadipeliangangKu. **8** Belanna iatu to mase-mase tontong siakomi sisola, apa iate Aku te tae' Kutontong misisolan. **9** Budami to Yahudi unnissanni kumua inde to dio tu Yesu; saemi, tae' kumua Yesu manna natungkanan, sangadinna la untiro dukai tu Lazarus, tu mangka Napamalimbangun dio mai to' to mate. **10** Nasituru'imi pangulu to minaa, la umpatei dukai tu Lazarus, **11** tu belanna iamora anna buda tu to Yahudi male, naumpatongan Yesu. **12** Iatonna masiang to tonna rangii to buda tu sae umpakarua' pa'gauran kumua sae dio Yerusalem tu Yesu, **13** pada unnalami palapa koroma nalao untammui sia unnarrak-arrak nakua: Hosana, kurre sumanga'Na tu saeNa umpotete sanganNa Puang. Iamo tu datunna to Israel! **14** Iatu Yesu tonna lambi'i tu keledai mangura misa', Nasakeimi, susi tu mangka disura', kumua: **15** Da mumataku', e anak dara Sion. Tiromi tu Datummu sae ussakei misa' anak keledai! **16** Dolona tae' naissanni anak gurunNa tu iannato; apa iatonna dipakala'bi' tu Yesu, maneri ta'ka' lan penaanna kumua iatu ianna to mangkamo disura' tu diona Ia, sia mangkamo napogau' lako Kalena. **17** Nakatottongimi to buda, tu nasisolanna Yesu, tonna tambai tu Lazarus lan mai liang sia Napamalimbangun dio mai to' to mate. **18** Iamoto anna lao tu to buda untammui, belanna narangi kumua Napadenmo Yesu tu tanda kalle-kallean iato. **19** Nakuami tu pada to Farisi sipa'kada-kada: Mikitamo kumua tae' bang bua'na tu tangnga'mi; tiromi mintu'na issinna lino sangundiammo urrundu' **20** Denmi ba'tu pira-pira to Yunani lan tu mintu'na to sae menomba tonna pa'gauran iato. **21** Saemi lako Filipus to Betsaida dio tana Galilea tu tau iato mai, anna palakui nakua: O tuang, la moraikan untiro Yesu. **22** Saemi napokada Filipus tu ianna to lako Andreas, nasae tu Andreas sola Filipus umpokadai lako Yesu. **23** Mebalimi Yesu sia Nakua unguanni tinde mai tau: Nalambi'mo attunna tu Anak rampan dilino la dipakala'bi'. **24** Tonganna tongan Kukua mati': Iatu gandung sanglise' ke

tae'i natobang rokko padang namate, tontong bang sanglise'; apa iake matei, memba'ka' tu buanna. **25** Minda-minda untiroan katuoanna, iamo la kapa'dean katuoanna, sia minda-minda ussa'biangan katuoanna lan te lino, iamo ungkaritutui landa' tama katuoan sae lakona. **26** Iake den tau mengkaola lako Kaleku, la undi urundu'Na', sia iatu inan Kunii, inde dukamoto la nanii tu taungKu. Iake den tau mengkaola lako Kaleku, iamo Napamala'bi' Ambe'. **27** Totemo te lendu' rossona tu penaangKu; apara la Kupokada? la Kukuaraka: O Ambe', karimmanniNa' dio mai te attu iate! Tae', apa iari to angKu lambi'i te attu iate. **28** O Ambe', pakala'bi'i tu sangamMi! Denmi tu gamara dao mai langi' ma'kada nakua: Kupakala'bi'mo sia la Kupakala'bi' pole'pa. **29** Nakuami tu to buda, tu ke'de' inde to dio sia urrangii tu gamara iato: Guntu' ia to; den pole'o tu kumua: Den malaeka' umpa'kada **30** Mebalimi tu Yesu Nakua: Tangia belanna Aku anna den tu gamara iato, sangadinna belanna kamu. **31** Totemo rampomo tu kapangra'tasan lako te lino; totemo la dialai lako salian tu pangulunna lino. **32** IangKu dipakendekmo diong mai te lino, la Kupatilao nasang tu penaanna tau, anna sae lako Kaleku. **33** Ia sia Napokadai te, la Nanii umpasomboi tumba tu kamateanNa. **34** Nakuami mebali tu to buda lako: Kirangimo lan mai Sura' sukarana aluk, kumua iatu Mesias tuo sae lakona, ma'apai amMi ma'kada kumua tae' nasalai tang dipakendek tu Anak rampan dilino. Mindara pale' tu Anak rampan dilino? **35** Nakuami Yesu unguanni tinde mai tau: Sattu'mora tu arrang la misisolan; malemokomi su'ding denpi tu arrang misisolan da ammi kalillinan. Minda-minda tu lumingka lan kamalillinan, tae' naissanni tu naolainna. **36** Su'ding denpi tu arrang misisolan, patonganni tu arrang iato, ammi dadi anak arrang. Susimoto tu Napokada Yesu, namane male membuni umpasere Kalena dio mai tau iato mai. **37** Moi anna buda tongan tanda kalle-kallean Napogau' Yesu dio tingayona tinde mai tau, apa tae' duka napatonganNi, **38** kumua anna sundun tu kadanna nabi Yesaya tu napokada kumua: O Puang mindamora umpatonganni tu kareba kipa'peissanan? sia mindamora dinii umpapayanni tu limanna Puang? **39** Iamoto natae' nabelai tu tau ma'patongan, belanna nakua pole'o tu kadanna nabi Yesaya: **40** Napabuta Puang Matua tu matanna tau iato mai sia

Napamakarra' tu penaanna, kumua da anna pakita tu matanna sia mangingaran tu penaanna namengkatoba', angKu pamalekei. **41** Iamote tu napokada nabi Yesaya, belanna natiromo tu kamala'biranna anna pokadai tu a'ganNa. **42** Moi anna susi to, buda tu mai pangulu umpatonganNi, apa belanna to Farisi, tae'mi namangaku, kumua da naditassu'i lan mai banua pa'kombongan. **43** Belanna nabudanan iatu napakala'bi' to lino na iatu Napamala'bi' Puang Matua. **44** Napemanduimi Yesu ma'kada Nakua: Minda-minda tu umpatonganNa', tae' kumua Aku napatongan, sangadinna iatu To ussuaNa'; **45** sia minda-minda tu ungkitaNa', iamo unkitai tu To ussuaNa'. **46** Aku te saeNa' tama lino butung misa' arrang, kumua anna minda-minda umpatonganNa' tae' natorro lan malillinna. **47** Sia iake denni tau umperangii tu KadangKu, apa tae' nakaritutui, tae' na Aku urra'ta'i tu diona to, belanna tae' Kusae urra'ta'i tu diona issinna te lino, sangadinna la unkarimmanni. **48** Minda-minda tu untumpuNa' sia tang untarima kadangKu, den sia Misa' dio la urra'ta'i: iatu kada Kupokada, iamo la umpasalai ke allo katappurannai lino. **49** Belanna tangia kumua lalan inaangKu kalena angKu ma'kada-kada, sangadinna Ambe' ussuaNa', mangkaMo' Napokadan pepasan tu sipatunna la Kupokada sia Kupa'pangadaran. **50** Sia Kuissan kumua iatu pepasanNa iamo katuoan tontong sae lakona. Iamote iatu Kupokadanna, susi bangsiamu tu Napokadanna Ambe' lako kaleku, ten dukamoto tu Kupokada.

13:1 Tae' bangsia nalambi'i tu pa'gauran Pasa, tonna issanmi Yesu, kumua nalambi'mo attunNa la lumele lan mai te lino lako Ambe', Napasundunmo sae lako ma'katampakanna tu kamamaseanNa lako mintu' taunNa lan te lino, tu Nakamaseinna. **2** Iatonna katumimburan bongi, tonna mangka deata bulituk umpatudui lan penaanna tu Yudas Iskariot, anakna Simon, la umpa'peturoan Yesu, **3** moi anNa issanni Yesu, kumua mangka nasangmo Nasorong Ambe' tu mintu' angge maritik lako Kalena, sia Ia lu dio mai Puang Matua sia sule lako Puang Matua, **4** tonna la kumandemo ke'de'mi, Naalai tu bayu lamba'Na, Naalai tu sampin Napotambeke'i. **5** Namangka to Natua'mi tu uai rokko loyang, Naparandukki umbasei tu lentekna anak gurunNa, Napa'dii sampin Napotambeke'. **6** Namane sae lako Simon

Petrus. Nakuami tu Petrus lako: O Puang, ma'apai anna Kamu la umbasei lentekku? **7** Mebalimi Yesu sia Nakua unguanni: Iatu Kupogau'na tae' muissanni totemo, apa undinnapi mumane unmissanni. **8** Nakuami Petrus lako: Da' maro' anna Kamu umbasei tu lentekku. Nakuami Yesu mebali lako: Iake tae'i Kubaseiko, tae' Kuisolanko keba'gi. **9** Nakuami Simon Petrus lako: O Puang, da'ora na ia manna tu lentekku, sangadinna ia duka tu limangku sia ulungku. **10** Nakuami Yesu lako: Minda-minda tu mangkamo mendio', tae'mo namanggi' dibasei, ia mannamo tu lentekna, belanna inang maseromo; kamu te maseromo apa tae' mimintu'. **11** Belanna inang Naissanmo tu to la umpa'peturoanNi; iamoto anNa kua: Tae' ammi mintu' masero. **12** Iatonna mangkamo umbasei tu lentekna anak gurunNa sia umpelluang bayu lamba'Na, unno'ko'mi sule sia Nakua unguanni: Mitandairaka te Kupogau' lako kalemi? **13** Kamu te misa'bu' GuruNa' sia Puang, natonganna tu kadammi, belanna Aku tonganmo. **14** Iake Aku Puang sia Guru mangka umbasei lentekmi, sipatu dukakomi la sibasean lentekmi. **15** Belanna mangkamokomi Kuben passangkaran, kumua mipogau' dukai susi tu Kupogau'na lako kalemi. **16** Tonganna tongan Kukua mati': misa' kaunan tae' namadoan anna Puangna sia misa' to disua tae' namadaoan anna iatu to ussuai. **17** Iake mitandai tu mintu'nate, maupa'komi, ke mipogau'i. **18** Ia sia Kuma'kada tangia diona kamu sola nasang, belanna Aku te Kutandai minda tu Kupilei. Apa dikuari anna sundun tu lanna Sura' Madatu, tu Nakua: Iatu to Kusolan kumande, untitti kambutu'na unneaNa'. **19** Totemote Kupokadammokomi tu iannato su'ding tae'pi nadadi, ammi patonganni ke dadii, kumua Aku tonganmo. **20** Tonganna tongan Kukua mati': Minda-minda tu untammui to Kusua, iamo untammuiNa'; sia minda-minda untammuiNa', iamo untammui tu To ussuaNa'. **21** IatonNa ma'kada susi to tu Yesu, lendu'mi tu'pena penaanNa, anNa katottongi Nakua: Tonganna tongan Kukua mati', kumua denkomi misa' tu la umpa'peturoanNa'. **22** Sisaile lenmi sola nasangi tu anak gurunNa, tae' nakapang lenni mindanna tu Nasanga. **23** Denmi misa' tu anak gurunNa iamo Napakaboro'na, sissare lako barangkangNa. **24** Nako'bi'mi Simon Petrus nakua unguanni: Pokadangkan tu Nasanganna. **25** Ta'pa umpati'pingmi kalena lako barangkangNa Yesu, nama'kada

nakua: O Puang, mindara ia? **26** Nakuami Yesu mebali: Na tu to Kuotonan sangsuakan, Kutadoanni. Naotonmi sangsuakan, Naalai Natadoanni Yudas, anakna Simon Iskariot. **27** Iatonna mangkamo Yudas untarimai tu sangsuakan, tamami deata bulituk lan penaanna. Nakuami Yesu unguanni: Iatu mupogau'na, pogau'mi madomi'. **28** Apa tae' bangi misa'i tinde tau sola nasang tu Nasolan unno'ko' kumande untandai apa patunna Nama'kada lako susi to. **29** Apa den tu ussangai kumua, belanna ia untoe doi' tu Yudas, butung-butungmi to la Nakua ma'kada lako tu Yesu: Alliammiki' tu apa la tapasakka'na lan pa'gauran, ba'tu kumuaraka la naben ba'tu apa-apa lako tu to mase-mase. **30** Iatonna mangka Yudas ungkarangii tu sangsuakan, ta'pa sunmi; tonna iato la bongimo. **31** Iatonna sunmo tu Yudas, Nakuami Yesu: Totemote dipakala'bi'mo tu Anak rampan dilino, sia Puang Matua dipakala'bi' dukamo lan AnakNa. **32** Iake dipakala'bi'i tu Puang Matua lan AnakNa, la Napakala'bi' duka Puang Matua lan Kalena, ontongpi ta'pa Napakala'bi'. **33** E anakKu, sattu'mora la Kunii ussisolangkomi, Ammi daka'Na', sia susi tu mangkanna Kupokada lako to Yahudi kumua: Iatu Kuninna male, tae' mibelai ullambi'i, susi dukamo to Kupokada lako kalemi totemo. **34** Misa' parenta ba'ru Kubenkomi, iamo tu: la sipakaboro'komi susi Aku umpakaboro'komi, dikua ammi sipakaboro' duka. **35** Iamo tu iannate la nanii untandai mintu' tau, kumua anak gurungKukomi, to ke siala masekomi. **36** Nakuami Simon Petrus lako: O Puang, umbara la Minii lao? Nakuami Yesu mebali lako: Iatu la Kuninna lao, tae' mubelai la undi urrundu'Na' totemo; apa undinna la undiko urrundu'Na'. **37** Nakuami Petrus lako: O Puang, ma'apari angku tang la umbelai undi urrundu'Komi totemo? La ussorongna' penaangku belanna Puang. **38** Nakuami Yesu mebali: Morairokoka ussorong penaammu belanna Aku? Tonganna tongan Kukua mati': tae'pa naunnoni manuk, mupeonganniMo' pentallun.

14:1 Da miparossoi tu penaammi; patonganNi tu Puang Matua, sia patongan dukaNa! **2** Lan banuanNa Ambe'Ku buda inan dinii torro; iake tae'i nasusi to, manassa mangkamo Kupokada lako kalemi; belanna la laoNa' umpasakkarangkomi inan. **3** Sia iangKu lao angKu mangka

umpasakkarangkomi inan, la suleNa' untammuikomi, dikua anna iatu Kuninna, ia duka minii. **4** Sia iatu Kuninna male, mitandai tu lalan lako. **5** Nakuami Tomas lako: O Puang, tae' kitandai tu la Mininna male; na umbamo la kikua untandai tu lalan lako? **6** Nakuami Yesu lako: Akumo te tu lalan sia kamanapparan sia katuoan; moi misa' tau tae' narampo lako Ambe' sangadi ke tete diopi Aku. **7** Iake mitandaiMo', manassa mitandai tu Ambe'Ku; na randuk te totemote mitandaimo sia mikitamo. **8** Nakuami Filipus lako: O Puang, pakitangkan tu Ambe', podo ke ia duka to. **9** Nakuami Yesu unguanni: E Filipus, samamo masainna Kunii ussisolangkomi, natae' bangsiaraka mutandaiNa'? Minda-minda tu ungkitaMo', ungkitamo Ambe'. Ma'apai ammu kua: Pakitangkan tu Ambe'? **10** Tae'raka mupatonganni, kumua Aku te lan Ambe' sia iatu Ambe' lan Kaleku? Mintu'na te kada Kupokadangkomi, tae' Kuma'inaanna kalena umpokadai, sangadinna iatu Ambe' tu lan Kaleku, Iamo umpogau'i tu penggauranNa. **11** PatonganNa' kumua Aku te lan Ambe' sia iatu Ambe' lan Kaleku; iake tae'i mipatonganni, patonganNa' tu belanna mintu' penggauran iato. **12** Tonganna tongan Kukua mati': Minda-minda tu umpatonganNa', la napogau' tu mintu' penggauran Kupogau', sia napogau' tu penggauran ondong kapuana na iate, belanna Aku te la laoNa' lako Ambe'Ku. **13** Sia apa-apa tu mipalaku tete dio sangangKu, iamo la Kupogaurangkomi, kumua anNa dipakala'bi' tu Ambe' diona Anak. **14** Iake umpalakukomi apa lako Kaleku, natete dio sangangKu, la Kupaden. **15** Iake mikamali'Na', la mikaritutui tu mintu' parentaKu. **16** AngKu palakuangkomi lako Ambe', anNa pa'kamaseanNi lako kalemi tu Panglalan senga', anna Ia urrondongkomi tontong sae lakona, **17** Iamo tu Penaa kamanaparan, tu tang nabelanna te lino untarimal, belanna tae' nakital sia tae' natandaI; apa kamu te mitandaI kamu, belanna Ia urrondongkomi, sia la lan kalemi. **18** Tae' Kula untampekomi ammi biung, la suleNa' lako kalemi. **19** Tae'mora namasai anna tae'mo natiroNa' issinna te lino, apa kamu te mitiroNa', belanna tuoNa' sia kamu duka la tuokomi. **20** Allo ia bangsiammo to ammi issanni kumua Aku lan Ambe'Ku na kamu lan Kaleku, sia Aku duka lan kalemi. **21** Minda-minda tu untoe parentaKu nakaritutui, iamo to ungkamali'Na'; apa minda-minda tu ungkamali'Na', iamo

Nakamasei Ambe'Ku, sia Aku duka la ungamasei sia umpaombo' Kaleku lako. **22** Nakuami Yudas lako -- tangia tu Iskariot --: O Puang umba nakua to amMi la umpaombo' Kalemi lako kaleki natae' nalako mintu' issinna lino? **23** Mebalimi Yesu nakua unguanni: Iake den tau ungamali'Na', la nakaritutui tu kadangKu, anNa kamasei Ambe'Ku, sia la saeKanni lako kalena sia mareso' dio. **24** Minda-minda tu tang ungamali'Na', tae' duka nakaritutui kadangKu; sia iatu kada mirangi, tangia kadangKu, sangadinna kadanNa tu Ambe' ussuaNa'. **25** Iate ianna te Kupokada lako kalemi su'ding torroPa' misisolan. **26** Apa iatu Panglalan iamo tu Penaa Masallo', tu la Nasua Ambe' tete dio sangangKu. Iamo la unnada'ikomi tu mintu' na to sia la umpakilalakomi tu mintu'na mangkanna Kupokadangkomi. **27** Kamarampasan Kutampeangkomi, ontongpi kamarampasangKu kalena Kusorong lako kalemi, tangia susinna tu nasorong te lino, tu Kusorong lako kalemi. Da narosso penaammi sia da miselang. **28** Mirangimo kumua Kukua ma'kada mati': La maleNa' sia la suleNa' lako kalemi. Iake mikamali'Na', manassa parannukomi, to kumua la maleNa' langgan Ambe', belanna iatu Ambe'Ku ondong mala'bi'Na na Aku. **29** Na totemo mangkakomi Kupokadan su'ding tae'pi nadadi, kumua ianna dadimo, la ma'patongankomi. **30** Tae'mo nabuda Kuuleleanangkomi, belanna saemo pangulunna lino, natae' bang dio Kaleku tu la naapanNa'. **31** Apa dikua anna issanni issinna te lino kumua ungamali'Na' Ambe', sia Kupogau' susi tu Napokadanna Ambe' lako Kaleku. Ke'de'mokomi, maimokomi tamale.

15:1 Akumo te tu oto' angoro' tongan, sia Ambe'Ku tu To unkaduttu'i. **2** Iatu mai tang membuanna tu tangkeKu Nata'takki; sia iatu mai membuanna Naseroi, kumua nasatarri'-tarri'na buanna. **3** Kamu te inang maserokomi tu belanna iatu kada mangka Kupokada lako kalemi. **4** La reso'komi lan Kaleku, na Aku duka lan kalemi. Susi tangke angoro' tae' nabelai membua kalena, ke tae'i natontong manda' dio oto' angoro', ten dukamoto tu kamu, tae' mikullei, ketae'i mireso' lan Kaleku. **5** Akumote tu oto' angoro', na kamumo tu mai tangkena. Minda-minda tu reso' lan Kaleku, sia Aku lan kalena, iamo tarri' buanna; belanna ke tae'i na Aku urrondongkomi moi misa' tae'mikullei umpogau'i. **6** Iake denni tau tae' nareso' lan Kaleku, dialai

lao lako salian susi tu tangke anggoro', anna marangke; anna rampunni tau, anna pembuanganni tama to' api, namampu'. **7** Iake reso'komi lan Kaleku sia tontong mipalan tambuk tu kadangKu, palakui, apa-apa mikamorai, iamo dipa'kamasean lako kalemi. **8** Iamorato tu dinii umpakala'bi' Ambe'Ku, to ke tarri'i buammi, sia iake susito dadikomi anak gurungKu. **9** Tumba tu Ambe' umpakaboro'Na', ten dukamoto tu Aku mangka umpakaboro'komi; tontongkomi lan pa'kaboro'Ku. **10** Iake ungaritutuikomi mintu' parentaKu, manassa tontongkomi lan pa'kaboro'Ku, susi Aku mangkamo ungaritutui mintu' parentaNa Ambe'Ku sia tontong lan pa'kaboro'Na. **11** Mintu'na te Kupokada lako kalemi, kumua anna tontong lan kalemi tu kaparannuangKu, sia sundun tu kaparannuammi. **12** Inde sia tu parentaKu, to kumua la sipakaboro'komi susi Aku mangkamo umpakaboro'komi. **13** Tae' dio misa' duka tau tu pa'pakaboro' ondong na iate, tu napourungan ussorong penaanna belanna mintu' sangmanena. **14** Kamumote tu sangmaneKu, ke mipogau'i tu apa Kupa'peannan lako kalemi. **15** Tae'mo Kusangakomi kaunan, belanna iatu kaunan tae' naissanni tu napogau'na puangna; apa Kusangamokomi sangmane, belanna mintu'na tu Kuranginna dio mai Ambe'Ku, iamo to tu Kupokadangkomi. **16** Tae' anNa kamu umpileiNa', sangadinna Akuri tu umpileikomi sia umpamanassakomi, ammi male umpalao bua, sia tontong tu buammi; dikua anna apa-apa tu mipalaku lako Ambe' umpotete sangangKu, la napa'kamasean lako kalemi. **17** Iamote tu Kupa'parentan lako kalemi, to kumua sipakaboro'komi. **18** Iake nakabiri'komi issinna te lino, issan bangmito kumua inang nakabiri'Mo' dolo anna kamu. **19** Iakenna alakomi bilangan lan te lino, sipatu tu lino unnala mase apanna, apa belanna tae' naalakomi bilangan lan te lino, sangadinna mangkamokomi Kupilei lan mai te lino, iamoto anna kabiri'komi te lino. **20** Pengkilalai tu kada mangka Kupokada lako kalemi kumua: Misa' kaunan tae' namadaoan anna puangna. Iake napakario-rioNa', inang la napakario-rio dukakomi; iake nakaritutui tu kadangKu, nakaritutui duka tu kadammi. **21** Apa mintu'na tu ianna to la napogau' lako kalemi belanna sangangKu; tu belanna tae' natandai tu To ussuaNa'. **22** Iake tae'i Kusae ma'kada-kada lako tu tau, tae' nakasalan, apa totemo tae'mo napa'posangai tu diona kasalanna. **23**

Minda-minda tu untkabiri'Na', ia duka untkabiri' Ambe'Ku. **24** Iakenna tae' Kupogau'i dio tingayona tu penggauran tae' bangpa to senga' misa' duka umpogau'i tae'ra nala kasalan tu tau iatu mati'; apa totemo natiromo, anna kabiri'Na' sola Ambe'Ku. **25** Apa ia sia nadadi susito tu ianna te, kumua anna sundun tu kada disura' lan Sura' sukaran alukNa, tu nakua: Nakabiri'Na' tu tau iatu mati' natae' bang bannangna. **26** Apa ianna sae tu Panglalan la Kusua lako kalemi dio mai Ambe', iamo tu Penaa kamanapparan tu lu dio mai Ambe', iamoto tu la untkatottongi tu diona Aku. **27** Sia kamu duka la dadi sa'bingKu, belanna misolamMo' tempon dio mai mulanna.

16:1 Mintu' te ianna te Kupokada lako kalemi, kumua da napotipipa'i penaammi. **2** La natassu'ikomi lan mai banua pa'kombongan. Ontongpi la sae tu attunna, to kumua minda-minda tu umpateikomi la nasanga napopenomba langngan Puang Matua. **3** Mintu' tu ianna to napogau', belanna tae' natandai tu Ambe' sia Aku. **4** Apa mintu'na te kupokada lako kalemi, dikua ianna lambi'i attunna ma'dinmo mikilalai, kumua mangkamo Kupokada lako kalemi susito. Mintu'na te iannate tae'pa Kupokadai lako kalemi tempon dio mai mulanna, belanna denPa' misolan. **5** Apa totemo la maleMo' lako To ussuaNa', natae' bangkomi misa' tu mekutana lako Kaleku kumua: Umbara la Miola? **6** Iamira tu Kupokadamo lako kalemi tu mintu'nato, anna ponomo lan penaammi tu kamasusan. **7** Apa iate Aku te tonganna tu Kupokadangkomi kumua: Den gai'na lako kalemi, ke maleNa'; belanna iake tae'i kumale, tae' nasae lako kalemi tu Panglalan; apa iake maleNa' la Kusua sae lako kalemi. **8** IanNa sae Iamo la umpamanassai lako issinna te lino tu diona kasalan sia kamaloloan sia ukungan; **9** iatu diona kasalan, belanna tae' napatonganNa' tau; **10** diona kamaloloan, belanna maleNa' lako Ambe' natae'mo mikitaNa'; **11** diona ukungan, belanna ra'ta'mo la diukung tu pangulunna te lino. **12** Budapa tu la Kupokada lako kalemi, apa tang la mikullepa te totemote. **13** Apa ianNa sae Ia, Iamo tu Penaa kamanapparan la Nalalankomi lako mintu'na kamanapparan belanna tae' Nama'inaanna kalena ma'kada-kada, sangadinna iatu Naranginna ia dukamo Napokada; sia Napa'peissanan lako

kalemi tu mintu'na apa la dadi. **14** Ia la umpakala'bi'Na', belanna la Naala dio mai apangKu, anNa pa'peissananni lako kalemi. **15** Mintu'na tu apanna Ambe', ia dukamo apangKu; iamoto angKu kua: Naala dio mai apangKu, anNa pa'peissananni lako kalemi. **16** Sattu'mora anna tae'mo mikitaNa', sia tae' dukamora nasangapa mikitaMo'. **17** Sipa'kada-kada misami ba'tu pira-pira tu anak gurunNa nakua: Apari battuananna tu Napokadannaki' kumua: Sattu'mora anna tae'mo mikitaNa', sia tae' dukamora nasangapa mikitaMo'? sia iatu kumua: La maleNa' lako Ambe'? **18** Ma'kadami nakua: Apari ia battuananna tu Napokada kumua: Sattu'mora? Tae' kita taissanni tu Napokadanna. **19** Naissanmi Yesu kumua la morai mekutana lako, Nakuami, unguanni: Misitimbang-timbang misaraka tu iannato, tu Kukua: Sattu'mora anna tae'mo mikitaNa', sia tae' dukamora nasangapa mikitaMo'? **20** Tonganna tongan Kukua mati', kumua la tumangi'komi sia umbating, apa iatu issinna te lino parannu; iate kamute la masussakomi, apa iatu kamasussammi la membali kaparannuan. **21** Iato ke mangurea'i tu baine, masussa nasa'ding, belanna nalambi'mo attunna; apa ianna dadiammi tu pia, tae'mo nakilalai tu kamaparissan iato, belanna kaparannuanna, apa denmo tau misa' dadi tama lino. **22** Susi kamu inang masussa misa'ding totemo te; apa la Kusitiroan pole'komi, anna parannu penaammi, na moi misa' tau tae' umbelai unalai dio mai kalemi tu kaparannuammi. **23** Sia iake allo iato moi misa' tae'mo mipekutanen lenni lako Kaleku. Tonganna tongan Kukua mati', iake umpalakukomi ba'tu apa-apa lako Ambe', la Napa'kamasean lako kalemi tete dio sangangKu. **24** Sae lako te totemo tae' bangpa mipalaku apa tete dio sangangKu. Palakumi, ammi appa'i, nasundun tu kaparannuammi. **25** Mintu'na tu ianna to Kupokadamo lako kalemi Kualan pa'pasusian; apa la sae tu attunna tu tang la Kuninnamo unnala pa'pasusian ma'kada lako kalemi, sangadinna la Kupamanassa pissan bangmo Kupa'peissanan lako Kalemi tu diona Ambe'. **26** Allo iamoto ammi la umpalakui tete dio sangangKu, sia tae' Kuma'kada lako kalemi kumua Aku la umpalakuangkomi lako Ambe', **27** apa Ambe' kalena umpakaboro'komi, tu belanna kamu te mikamaseiNa', sia belanna mipatonganmo kumua Aku te lu dioNa' mai Puang Matua. **28** Lu dioMo' mai Ambe', angKu sae tama te lino; undinna la Kutampeo sule te lino

angKu male lako Ambe'. **29** Nakuami anak gurunNa lako: Tiromi, totemo te Mipamanassa pissan bangmo tu kadamMi, tae'mo Miala pa'pasusian ma'kada. **30** Totemo kiissan kumua mintu' apa Mitandai sia tae'mo namanggi' tau mekutana lako Kalemi; lamoto angki patonganni kumua lu dioKomi mai Puang Matua. **31** Nakuami Yesu mebali lako: Ma'patonganmorokomika totemo? **32** Tiromi, attunnamo, ontongpi nalambi'mo attunna, kumua la dipasisarak-sarak simisa'komi lako to' inanmi ammi sitampeina' misa-misa; apa tae' angKu misa-misa, belanna NarondongNa' Ambe'. **33** Mintu'na te kupokada lako kalemi, kumua misiria kamarampasan ussisolana'. Lan te lino umperasaikomi kamaparrisan; apa pabatta'komi penaammi, belanna Aku te mangkaMo' untaloi te lino.

17:1 Susimo to tu kadanNa Yesu, Namentingara langgan langi' anNa ma'kada, Nakua: O Ambe', nalambi'mo attunna, pakala'bi'mi tu AnakMi, anNa pakala'bi'komi AnakMi. **2** Susi tu Kamu mangkamo umpa'kamasean kuasa lako Kalena umparentai tu mintu' toline, kumua na Ia pole'o umpapantanni katuoan tontong sae lakona tu Misorongna lako Kalena. **3** Inde sia tu katuoan tontong sae lakona, ke natandaiKomi, o Puang tu misari sia tongan, sia iatu Yesu Kristus tu mangka Misua. **4** MangkamoKomi Kupakala'bi' lan lino angKu pasundunni tu pengkarangan Misorong lako Kaleku la Kupogau'. **5** Na totemo o Ambe', pakala'bi'Mo' dio oloMi susi tu kamala'biran inang diomo kaleKu MisiayokanNa' tonna tae'pa naden te lino. **6** Kusomboammo tu sangamMi lako tu to mangka Misorong lako Kaleku lan mai te lino; tau iato taumMi, amMi sorongi lako Kaleku, sia nakarituimo tu kadamMi. **7** Totemo nakanassamo, kumua mintu'na tu mangka Mipa'kamasean lako Kaleku, lu dio nasang mai Kalemi. **8** Belanna mintu'na tu kada Mipokada lako Kaleku, iamo Kuparampo lako tu tau sia natarimamo, sia naaku tonganmo kumua lu dioNa' mai Kalemi, sia napatongan kumua Kamumo tu ussuaNa'. **9** Kupassambayangan tu tau iato, tangia mintu' issinna lino Kupassambayangan, sangadinna mintu' tu to Misorong lako Kaleku, belanna tau iato taumMi. **10** Mintu' apangKu iamo apamMi, sia iatu

apamMi ia dukamo apangKu, sia dipakala'bi'Na' diona tau iato. **11** Tae'mo Kulan lino, apa tau iato lan lino, na Aku te saeNa' lako Kalemi, o Ambe' masero, karimmanni tu tau iato umpoparinding sangamMi, tu mangka Mipa'kamasean lako Kaleku, kumua anna mendadi misa' susi Kita. **12** IatongKu sisolapa, Kukarimmanni umpoparinding sangamMi, tu mangka Mipa'kamasean lako Kaleku, sia mangkamo Kurinding pala', na moi misa'i tae' sanggang sangadinna iatu anak taa kasanggangan, dikua anna sundun tu lanna Sura' Madatu. **13** Apa totemo saeNa' lako Kalemi; Kupokadamo tu iannate tongKu lanpa lino, dikua anna sundun tu kaparannuangKu napoparannu lan penaanna. **14** Kuparampomo tu kadamMi lako; anna kabiri'i issinna lino, belanna tae' naalai bilangan lan te lino, susi Aku tae' naalaNa' bilangan lan te lino. **15** Tae'ra Kupalakui kumua Mialai lan mai te lino, sangadinna kumua Mirinding pala'i dio mai deata bulituk. **16** Tae' ia naalai bilangan lan te lino, susi Aku tae' naalaNa' bilangan lan te lino. **17** Pamaindanni umpoparinding kamanapparan; Kadammi iamo kamanapparan. **18** Susi Kamu ussuaNa' tama te lino, susi dukamo to tu Aku ussuai tama lino. **19** Sia belanna iari angKu pamaindan Kaleku, kumua anna dipamaindan duka umpoparinding kamanapparan. **20** Tangia kumua ia manna tu Kupassambayanan, sangadinna mintu'na duka tu to umpatonganNa' belanna pangadaranna; **21** kumua anna mendadi misa' sola nasangi, susi Kamu lan Kaleku, o Ambe', sia Aku lan Kalemi, anna mendadi misa' duka lan Kaleta, anna patonganni issinna te lino, kumua Kamu ussuaNa'. **22** Sia Kusorongmo lako kalena tu kamala'biran mangka Mipa'kamasean lako Kaleku: kumua anna mendadi misa' duka, susi Kita misa'ri. **23** LanNa' kalena sia Kamu lan Kaleku, kumua anna sundun kasiturusanna; anna issanni issinna te lino kumua kamumo tu ussuaNa', sia umpakaboro'i tu tau iato susi Aku Mipakaboro'. **24** O Ambe', Kuporai ke sisolaNa' tu to mangka Misorong lako Kaleku umba-umba Kunii, anna kitai tu kamala'birangKu tu mangka Mipa'kamasean lako Kaleku, belanna Mipakaboro'Na' tempon dio mai tonna tang dikombongpa te lino. **25** O Ambe' malolo, moi anna tae' natandaiKomi issinna te lino, apa Aku KutandaiKomi, sia naissanmo te tau iate kumua Kamu tu ussuaNa'. **26** Sia mangkamo Kupa'petandan tu sangamMi lako sia la Kupa'petandampa,

anna lan kalena tu pa'kaboro' susi pa'kaboro'Mi lako Kaleku, sia angKu lan duka kalena.

18:1 Iatonna mangka Yesu ma'kada susito, sunmi Namale sola anak gurunNa lian nabala salu'-salu' disanga Kidron; indeto dio den misa' pa'lak; malemi tu Yesu sola anak gurunNa tama. **2** Iatu Yudas, tu umpa'peturoanNi, natandai duka tu inan iato, belanna pembudamo tu Yesu sirampun sola anak gurunNa indeto. **3** Nasolammi Yudas tu surodadu sangtuntunan sia pa'ronda'na pangulu tominaa sia to Farisi, nasae lako sibaa lantera sia bia' sia pa'buno. **4** Belanna Naissan Yesu tu mintu' apa la dadi lako Kalena, sunmi sia Nakua lako tau iato mai: Mindara mindaka'? **5** Nakuami tu tau mebali lako: Yesu to Nazaret. Nakuami lako tau iato mai: Akumo te. Iatu Yudas, tu umpa'peturoanNi ke'de' dio sola tu tau. **6** Iatonna kua tu Yesu: Akumo te, sorong boko'mi tu tau nasongka rokko padang. **7** Mekutana pole'omi lako tau iato mai, Nakua: Mindara midaka'? Nakuami tu tau: Yesu to Nazaret. **8** Nakuami Yesu mebali: Mangkamokomi Kupokadan kumua Akumo te; iamoto, iake Aku midaka', da'ito namalemo te tau. **9** Iatu iannato kumua anna sundun tu kada Napokada Nakua: Iatu mintu' to Misorong lako Kaleku, moi misa' tae' Kupa'dean. **10** Iatu Simon Petrus sitakin la'bo', nanonokmi tu la'bo', naba'tai tu kaunanna to minaa kapua, natantang tu talinga kananna. Iatu kaunan iato disanga Malkhus. **11** Nakuami Yesu unguanni tu Petrus: Pasibanuai tu la'bo'mu. Ma'apai angKu tang la unniru'i tu lanna irusan natadoanNa' Ambe'? **12** Untingkanmi Yesu tinde surodadu sangtuntunan sia pangulu pa'barani sia pa'ronda' to Yahudi, napungoI; **13** nabaami dolo lako Hanas belanna iamo matusanna Kayafas, tu tominaa kapua tonna taun iato. **14** Iamora tu Kayafas umpa'petimbanganni lako to Yahudi kumua, den gai'na ke matei misa' tau ussonda pa'tondokan. **15** Iatu Simon Petrus sola misa' anak gurunNa senga', undi urundu' Yesu. Iatu anak gurunNa iato natandai to minaa kapua, malemi sola Yesu tama sa'de banuanna to minaa kapua; **16** apa iatu Petrus, ke'de' dio salian, dio to' babangan. Sunmi tinde anak gurunNa senga' tu natandainna tominaa kapua nasipa'kada tu baine unguantai babangan nasolanni tama tu Petrus. **17** Nakuami tinde kaunan unguantai

babangan lako Petrus: Tang ikomoraka misa' tu anak gurunNa tu Tau iatu? Nakuami mebali: Tae' aku. **18** Inde to dio bendan ba'tu pira-pira tu kaunan sia pa'ronda' tu mangka umpadukku api, belanna attu kamadinginan namendarang; iatu Petrus ke'de' duka dio sola namendarang. **19** Nakutanaimi to minaa kapua tu Yesu diona anak gurunNa sia diona pangadaranNa. **20** Nakuami Yesu mebali lako: Aku te Kupopempayan bang tu kadangKu lako issinna lino; tontong bangNa' mangada'i lan banua passambayanan sia lan banua kabusungan, tu naninna mintu' to Yahudi sirampun, natae' bang misa' Kupokada buni. **21** Ma'apai na Aku mikutanai? Kutanai tu to mangka urrangii tu Kupokadanna lako; manassa naissan tu Kupokadanna. **22** IatonNa mangka umpokadai te, denmi misa' tu pa'ronda' ke'de' dio ussala'pai tu lindoNa sia nakua: Susimoraka pebalimMi lako tominaa kapua to? **23** Nakuami Yesu mebali lako: Iake salai tu kadangKu, pokadanNa' tu salana; apa iake tonganni, ma'apai musala'paNa'? **24** Napesuammi Hanas lao umpopennolo situang pungoI lako Kayafas, tominaa kapua. **25** Iatu Simon Petrus diopa ke'de' mendarang. Nakuami tau unguanni: Tang iko dukaraka tu misa' anak gurunNa? Meonganmi nakua: Tae' aku. **26** Nakuami misa' tu kaunanna to minaa kapua, tu sisampunna tu to natantangi Petrus talinganna: Tang kukitarokoka sisola lan pa'lak? **27** Meonganomi tu Petrus; unnonimi tu manuk to attu iato. **28** Nabaami tau tu Yesu dio mai Kayafas lako banua pangra'tasan kara-kara, to melambi' iato. Iatu to Yahudi tae' nalao tama banua pangra'tasan kara-kara, kumua da nakasambanan, sangadinna la ma'din duka unpkande Pa'pasa. **29** Iamoto anna sun tu Pilatus lako sia nakua: Aparami parapasanni te tau iate? **30** Nakuami tinde mai tau mebali lako: Iake la tang to kadakei te tau iate, tae' duka kila ussorongi lako kalemi. **31** Nakuami Pilatus lako: Alami, ammi paolai pangra'ta' susi tu natuntunna atoran sukaran alukmi! Nakuami tu to Yahudi lako: Tae' kami kikuasa la umpatei tau, moi misa' duka. **32** Kumua anna sundun tu kadanNa Yesu, tu Napokada la umpa'peissananni tumba tu kamateanNa. **33** Iatonna malemo sule tu Pilatus tama banua pangra'tasan kara-kara, natambaimi tu Yesu anna mekutana lako nakua: Kamumoraka tu datu to Yahudi? **34** Nakuami Yesu mebali: Tuo lu dioraka mai kalemi te kadammi te, ba'tu to senga'raka

umpokadangkomi tu diona Aku? **35** Nakuami Pilatus mebali: To Yahudira'ka te? BangsaMi Kamu sia mintu' pangulu to minaa tu ussorongKomi lako kaleku. Aparatu Mipogau'? **36** Nakuami Yesu mebali: Iatu kadatuangKu tangia kadatuan lan lino; iake la kadatuan lan lino, inang la mangea mintu' solaKu, da angKu disorong lako to Yahudi; apa totemo iatu kadatuangKu tangia kadatuan lan lino. **37** Nakuami Pilatus lako: Datu dukaroKomika pale'? Nakuami Yesu mebali: Tonganna susi tu kadammi, kumua Aku te datuNa'. Iamo patunna to angKu dadimo, sia iamo patunna to angKu saemo tama te lino, kumua angKu katottongi tu kamanapparan. Minda-minda tu bu'tu lu dio mai kamanapparan iamo umperangii kadangKu. **38** Nakuami Pilatus lako: Aparatu kamanapparan iato? Iatonna ma'kada susito, sunomi nalao lako to Yahudi, nakuami lako: Tae' kukabu'tui tu salaNa. **39** Apa iatu biasanna atorammi to ke allo Pasa kurampananangkomi tau misa'; miporairaka kurampananangkomi tu datu to Yahudi? **40** Rambanomi tu tau nakua: Da' na Ia tu, iamo ia tu Barabas. Iatu Barabas to ma'pamarukka sia papatean.

19:1 Iatonna mangka to napesuammi Pilatus unnalai tu Yesu, sia umbambaI ulang. **2** Naampinniranni surodadu sa'pi' duri napasa'pi'i, napaluangi bayu lango-lango; **3** saemi lako Kalena nakua: Tabe' Datu to Yahudi! sia nasala'pa len tu lindoNa. **4** Sun pole'omi tu Pilatus sia nakua lako tau iato mai: Tiromi, kubaamo sun lako kalemi, ammi issanni kumua moi misa' tae' kuappa' tu salaNa. **5** Sunmi tu Yesu ma'sa'pi' duri sia ma'bayu lango-lango. Nakuami Pilatus lako tu tau sola nasangi: Tiromi te tau iate! **6** Iatonna kitami mintu' pangulu to minaa sia mintu' solana, rambanmi metamba nakua: A'ta'I Ia tu, a'ta'I Ia tu! Nakuami Pilatus unguanni tu tau: Alami kamu, mia'ta'I! Belanna tae' aku kukabu'tui tu salaNa. **7** Nakuami tu to Yahudi mebali lako: Iatu kami den atoran sukaran alukki, na iake dituntunni tu atoran iato sipatu la dipatei belanna ussanga Kalena AnakNa Puang Matua. **8** Iatonna rangii Pilatus tu kada iato, samandu-mandunnami matakuk'; **9** male pole'omi tama banua pangra'tasan kara-kara, sia nakua lako Yesu: To bu'tu umbaroKomi nii? Apa tae' Napebalii Yesu lako. **10** Nakuami Pilatus lako: ManokaroKomika

ussipa'kadanna'? Tae'raka Miissanni kumua kuasana' urrampanangKomi sia kuasa dukana' unna'ta'Komi? **11** Nakuami Yesu mebali: Moi misa' tae' mibelai unguasaiNa', ke tae'i nalu Dao mai; iamoto iatu to ussorongNa' lako kalemi, iamo kapuanna kasalanna. **12** Randuk tonna iato naundaka' lalan tu Pilatus la urrampananNi, apa ramban tu to Yahudi metamba, nakua: Iake mirampananNi te Tau iate, tae'mo misisangmane datu kapua; minda-minda tu unnangka' datu kalena, iamo unnea datu kapua. **13** Iatonna rangii Pilatus te kada iate, nabaami lako salian tu Yesu, naunno'ko' dao kadera biasa nanii unno'ko' mangra'ta' kara-kara, tu inan disanga Sali batu, ke basa Ibrani disanga Gabata. **14** Iato allo iato allo dinii umpasakka' Pa'pasa, agi-agi te'te' sangpulo dua tangnga allo. Nakuami Pilatus lako to Yahudi: Tiromi tu datummi! **15** Apa ramban tu tau metamba nakua: Tombonni lao, tombonni lao! a'ta'I Ia tu! Nakuami Pilatus unguanni: Sipaturaka la kua'ta' tu datummi? Nakuami mintu' pangulu to minaa mebali: Tae' kami datungki senga'na, ia manna tu datu kapua. **16** Nasorongmi lako tu Yesu kumua naa'ta' **17** Naalami tau tu Yesu; Nasun umpassan Kalenai tu kayu pea'ta'Na ma'palulako inan disanga Inan ma'kararo ulu, ke basa Ibrani disanga Golgota. **18** Indemoto nanii unna'ta'I sola to senga' da'dua dio patomalinNa, nalan tangnga tu Yesu. **19** Napesuammi Pilatus ussura'i tu tandana, nadipale'ke' dao tampak kayu pea'ta', nakua lan tu sura': Yesu, to Nazaret, Datunna to Yahudi. **20** Iatu passura' iato buda to Yahudi umbasai, belanna iatu dinii unna'ta' Yesu sikandappi' kota, anna disura' basa Ibraniomi sia basa Rum sia basa Yunani. **21** Nakuami pangulu to minaanna to Yahudi lako Pilatus: Da misura'i kumua: Datu to Yahudi, sangadinna la susiri tu Napokadanna kumua: Akumo tu Datu to Yahudi. **22** Nakuami Pilatus mebali: Ianna mangka disura', mangka bangsiamo! **23** Iatu surodadu tonna mangkamo unna'ta'I tu Yesu, naalami tu pakeanNa napa'a'pa'i, napantan unnalai sangtaan ke misa'i, sia ia duka tu bayu lanna lu; iatu bayu tae' dasi'na, sangadinna sangkalae bang tempon dao mai sae rokko. **24** Nakuami sipa'kada-kada: Da anta serekki, melo ke tasire'tekki, ba'tu mindanta umpotaai, kumua anna sundun tu kada lan Sura' Madatu tu nakua: Mangkamo nataa-taa tu pakeangKu sia iatu bayu lanKu lu mangkamo

nasire'tekki. Ten dukamo to tu napogau' tinde surodadu. **25** Iatu indo'Na bendan sikandappi' kayu pea'ta'na Yesu sola sangbainena, Maria bainena Klopas, na Maria Magdalena. **26** Iatonna tiroi Yesu tu indo'Na sia iatu anak guru Napakaboro'na, ke'de' nasikandappiran, Nakuami lako indo'Na: E baine, tiroi tu anakmi! **27** Namane kumua lako anak gurunNa iato: Tiroi tu indo'mu! Randuk tonna attu iato nasolanni lako banuanna nakurinni. **28** Undinna to, belanna Naissan Yesu kumua sundun nasangmo, kumua anna sundun tu kada lan Sura' Madatu, Nakuami: Ma'rangNa'. **29** Denmi busso inde to dio ponno sukka anggoro'; nabatangimi tau supa tu lumu' batu nani ponno sukka lan, napadundui lako pudukNa Yesu. **30** IatonNa lepa'i Yesu tu sukka, Nakuami: Sundunmo! Tukkumi, Naussorong penaanNa. **31** Belanna allo iato allo dinii ma'pasakka', saemi tu to Yahudi lako Pilatus, kumua da nadio bang kayu pea'ta' lan allo katorroan, belanna allo iato allo katorroan dipakala'bi'. Napalakui la ulle'toi tu lette'na sia unnalai dao mai. **32** Saemi surodadu, nale'toi tu lette'na tu misa' namane senga'na tu Nasolanna dia'ta'. **33** Apa iatonna sae lako Yesu, natiroi matemo, tae'mi nale'toi tu lette'Na, **34** sangadinna den misa' surodadu untobokki dokena tu la'pekNa Yesu, nata'pa sun tu rara sola uai. **35** Iatu to mangka untiroi to, iamo unkatottongi, na iato nakatottonginna tonganna; sia naissan kumua tonganna tu napokada, dikua ammi ma'patongan duka. **36** Belanna iatu ianna to dadimo, kumua anna sundun tu kada lan Sura' Madatu nakua: Moi misa' bukunNa tae' la dile'to. **37** Sia den duka kada lan Sura' Madatu: La natiro tau iato tu Tau mangka natobok. **38** Undinna loomi tu Yusuf to Arimatea, ia dukamo misa' anak gurunna Yesu, apa nabuni bang belanna matakui' lako to Yahudi, umpalakui lako Pilatus la umpopengkalaoui tu batang rabukNa Yesu; naelorammi Pilatus. Malemi, napopengkalaoui tu batang rabukNa Yesu. **39** Iatu Nikodemus, tu mangka lao umpellambi'i bongi Yesu, sae duka umbaa muru dipasirau garu, agi-agi sangtangnga pekulu'. **40** Naalami tu batang rabukNa Yesu, nabalunni sampin pebalun mangka napalakoi pebangki', susi tu biasa nagauran to mate to Yahudi. **41** Den misa' pa'lak sikandappi' tu dininna unna'ta' Yesu, nalan pa'lak iato den misa' liang ba'ru, tae' bangpa tau dipeliang tama. **42** Indemoto nani umpannii tu batang rabukna Yesu tu belanna allo naniimo to Yahudi

Ma'pasakka', namandappi' sia tu liang.

20:1 Iatonna allo bunga'na lan minggu iato tonna melambi' tae'pa bongi, saemi tu Maria Magdalena lako to' liang iato, natiroi mangkamo dilentenni tu batu dio mai baba liang. **2** Ma'dondo-dondomi sae lako Simon Petrus sia lako tu anak gurunNa senga', tu Napakaboro'na Yesu, anna kua lako: Naalaimo tau lan mai liang tu Puang, na tae' kiissanni ba'tumba napannii. **3** Malemi tu Petrus sola tu anak gurunNa senga', narampo lako to' liang. **4** Ma'dondo-dondomi sola duai, apa didoloi tu Petrus, matira' ia tu solana, nadolo rampo lako to' liang. **5** Messurrukmi mentiro tama, natiroi dipatorro bangmo tu pebalun, apa tae' nalao tama. **6** Undimi tu Petrus dio mai boko'na namale tama liang, natiroi tu pebalun dipatorro bangmo, **7** na iatu sampin dipadao ulunNa, tae' nadiiong sola sampin pebalun, sangadainna dilu'pi' nadipatorro senga'. **8** Namane tama tu anak gurunNa senga' tu dolona rampo lako to' liang, natiroi anna patonganni. **9** Belanna tae'pa natandai battuananna tu kada lan Sura' Madatu kumua inang la malimbangun dio mai to' to mate. **10** Sulemi lako banuanna. **11** Apa iatu Maria ke'de' dio salian sikandappi' liang, tumangi'. Iatonna tumangi' messurrukmi mentiro tama liang; **12** nakitami tu malaeka' da'dua ma'pakean mabusa unno'ko', misa' dao to' naninna mennulu namisa' diiong to' lentekna tonna lanpa tu batang rabukNa Yesu. **13** Nakuami lako: E baine, ma'apai ammu tumangi'? Nakuami Maria lako: Belanna naalamo tau tu Puangku, natae' kuissanni ba'tumba napanii. **14** Iatonna mangka ma'kada susito, menggirikmi nakitaI tu Yesu ke'de', apa tae' natandai kumua Iamo. **15** Nakuami Yesu lako: E baine, ma'apari ammu tumangi'? Mindara mudaka'? Belanna nasanga Maria to ma'kampa pa'lak, nakuami mebali lako: O tuang, iake kamu umpalelei male, pokadanna' umbara Mipannii, angku lao unnala **16** Nakuami Yesu lako: E Maria. Menggirikmi tu Maria sia nakua lako ma'basa Ibrani: Rabbuni! battuananna: Guru. **17** Nakuami Yesu lako: Da mukaka'Na' mai, belanna tae'pa Kukendek langngan Ambe'; apa laomoko lako mintu' siulu'Ku, sia pokadanni kumua: La kendekNa' langngan Ambe'Ku sia Ambe'mi, PuangKu sia Puangmi. **18** Malemi tu Maria Magdalena umpa'peissananni lako anak gurunNa kumua natiromo tu

Puang sia kumua Napokadamo lako kalena tu mintu'na to. **19** Iatonna makaroenmo tonna allo bunga'na lan minggu iato, disalli' bangmo tu ba'ba banua nanii anak gurunNa torro belanna matakuk' lako to Yahudi, pakalan Nata'pa sae bangmo bendan lan tangnga-tangngana tinde tau tu Yesu sia Nakua ma'kada lako: Siriakomi kamarampasan! **20** Tonna mangka ma'kada susi to, Napa'pekitanammi lako tinde tau tu limanNa sia la'pekNa. Parannumi tu anak gurunNa tonna tiroi tu Puang. **21** Natole pole'omi Yesu umpokadai lako tinde tau kumua: Siriakomi kamarampasan! Tumba tu Ambe' mangka ussuaNa', ten dukamoto tu Aku ussuakomi. **22** Iatonna mangka umpokadai susi to, Napamurru'mi lako tinde tau sia Nakua: Tarimami tu Penaa Masallo'. **23** Minda-minda mipagarri' tu kasalanna, masero tu kasalanna, sia minda-minda mipasisurung kasalanna, la sisurung kasalanna. **24** Iatu Tomas, iamo misa' tu anak gurunNa sangpulo dua, tu disanga duka Didimus, tae' nasisola tinde tau tonna sae tu Yesu. **25** Nakuami tinde anak gurunNa senga' lako Tomas: Kikitamo tu Puang. Apa nakua Tomas lako: Iake tae'pi kutiroi tu lalan paku dio limanNa sia kuului rakka'ku tama, sia ke tae'pi kuului tu limangku tama la'pekNa, tae'pa kupatonganni. **26** Karua allona mangkanna to sirampunomi tu anak gurunNa Yesu lan banua lan dukamo sola tu Tomas. Iatonna tisalli'mo tu ba'ba banua, saemi tu Yesu bendan lan tangnga sia Nakua: Siriakomi kamarampasan! **27** Namane ma'kada lako Tomas, Nakua: Patadomi mai tu rakka'mu, tiromi tu limangku, sia patadomi mai tu limammu muului tama tu la'pekku, da mutang ma'patongan, sangadinna katappa'i. **28** Mebalimi Tomas sia nakua lako: O Puangku sia Kapenombangku. **29** Nakuami Yesu lako: Tu belanna mukitaMo', dadi ma'patongan dukamoko; maupa' tu to ma'patongan, moi anna tae' nakitai. **30** Moi anna buda tu tanda kalle-kallean senga' tu Napogau' Yesu dio tingayona anak gurunNa tu tang disura'na lan te sura'; **31** apa iate iannate mangkamo disura', ammi katappa'i kumua iatu Yesu Iamo Mesias, tu AnakNa Puang Matua, sia kumua diona kapatonganammi mipotuai tu sanganNa.

21:1 Undinna to umpa'pekitanan pole'omi Kalena tu Yesu lako anak gurunNa dio randan tasik Tiberias. Susite tu kaumpa'pekitananNa Kalena.

2 Iatu Simon Petrus dio ren sola Tomas, tu disanga duka Didimus, na Natanael dio mai Kana dio tana Galilea, na anakna Zebedeus na da'duapa anak gurunNa senga' nasisolan. **3** Nakuami Simon Petrus lako tinde tau: La laona' mebale. Nakuami tinde tau mebali lako: La lao dukakan urundu'ko. Malemi ma'lopi; iato bongi iato tae' bang misa' apa nakabu'tui. **4** Tonna tibaanmo masiang ke'de'mi tu Yesu dio randan tasik; apa tae' natandai anak gurunNa kumua Iamo Yesu. **5** Mekutanami tu Yesu lako, Nakua: E pia, denraka pa'kandean iti'? Nakuami mebali: Tae'. **6** Nakuami unguanni: Buangi tu dalla'mi rokko sa'de kananna lopi, manassa la miala. Nabuangmi tu dalla'na, na belanna lendu' budanna bale lan, tang nabelami urriu'i. **7** Nakuami tu anak guru Napakaboro' Yesu lako Petrus: Iamo Puangmu tu. Iatonna rangii Simon Petrus kumua Iamo Puang to, napotambeke'mi tu sambu'na, belanna tae' namessambu', namekkondong rokko tasik. **8** Apa iatu anak gurunNa senga' ma'lopi sae, belanna tae' nasangapa mambelanna dio mai gantanan, agi-agiri limangpulo da'pana, nariu'i tu dalla' ponno bale lan. **9** Iatonna kendekmo langngan gantanan, nakitami tu ruaya, nanii bale dao sia den duka roti. **10** Nakuami Yesu lako tinde tau: Baai mai pira tu bale mane miala. **11** Kendekmi langngan lopi tu Simon Petrus, nariu'i tu dalla' langngan karangkeanna, ponno bale sikapua, saratu' limangpulo ntallu budanna. Na moi pada budanna to, tae' duka naserek tu dalla'. **12** Nakuami Yesu lako tinde tau: Maimokomi kumande. Apa tae' bangi misa'i tu anak gurunNa barani mekutana lako kumua: Mindarokomi te? Belanna inang naissanmo kumua: Iamo Puang. **13** Saemi Yesu urreke'i Naalai tu roti Natadoanni lako, sia ia duka tu bale. **14** Iamote tu ma'pentallunna Yesu umpa'pekitanan Kalena lako anak gurunNa tonna malimbangunmo dio mai to' to mate. **15** Iatonna mangkamo kumande, Nakuami Yesu lako Simon Petrus: E Simon, anakna Yohanes, mupakaboro' tonganRa'ka na iate tau iate mai? Nakuami Petrus lako: O Puang, inang Miissan bangmo, kumua aku te kukamali'Komi. Nakuami Yesu lako: Kaduttu'i tu mintu' anak dombaKu. **16** Natoleomi ma'kada lako nakua: E Simon, anakna Yohanes mupakaboro' tonganRa'ka? Nakuami Petrus lako: O Puang inang Miissan bangmo kumua aku te kukamali'Komi. Nakuami Yesu lako: Kambi'i tu mintu' dombaKu. **17** Natole pole'omi ma'kada lako Nakua: E Simon,

anakna Yohanes, mukamali'Ra'ka? Masussami tu Petrus tu belanna ma'pentallun maro'mo ma'kada lako kumua: Mukamali'Ra'ka? Nakuami lako: O Puang, mintu'na angge maritik Miissan nasang, Miissan duka kumua aku te kukamali'Komi. Nakuami Yesu lako: Kaduttu'i tu mintu' dombaKu. **18** Tonganna tongan Kukua mati': Iatommu mangura, iko kalena ma'tambeke' ammu male umba-umba nii muporai; apa iake matuamoko, la umpatadoko limammu, anna to senga' umpatambeke'iko, anna baako umba-umba nii tu tang muporainna. **19** Ia sia Nama'kada susito, la Nanii umpasomboi kumua kamatean tumbara la nanii Petrus umpakala'bi' Puang Matua. Iatonna mangka umpokadai te, Nakuami lako Petrus: Undiko urrundu'Na'. **20** Messailemi tu Petrus: Nakitai tu anak guru Napakaboro' Yesu undi urrundu'I, iamo tu sissare lako barangkangNa Yesu tonna kumande bongi sia ma'kada kumua: O Puang, mindara tu la umpa'peturoangKomi? **21** Iatonna kitai Petrus tu anak guru iato, nakuami lako Yesu: O Puang, la ma'patumbai undinna te tau iate? **22** Nakuami Yesu unguanni: Iake Kukamorai anna torro bang te tau iate sae lako kasaeangKu, na ikoora iko la umpoissanni! Undiko urrundu'Na'. **23** Iamoto anna tisenoseno te kada iate lako mintu' to sangsiuluran kumua: Tae' nala mate tu anak guru iato; apa tae' Nakua Yesu lako kumua tae' nala mate sangadinna Nakua: Iake Kukamorai anna torro bang te tau iate sae lako kasaeangKu, na ikoora iko la umpoissanni! **24** Iamo tu anak guru iato tu unghatottongi te mintu'nate, sia mangka untonoranni te mintu'nate; sia taissan kumua iatu nakattonginna tonganna tongan. **25** Budapa senga'na tu Napogau' Yesu; na iake la disura' simisa'i tu mintu'nato, kusanga iate lino tae' nala tama tu mintu' sura' dinii ussura'i.